

Fredagen den 3 juni

Kl. 19.30

Vissa varvsfrågor

Förhandlingarna leddes till en början av herr tredje vice talmannen.

§ 1 Vissa varvsfrågor (forts.)

Fortsattes överläggningen om näringsutskottets betänkande 1976/77:53.

Herr KARLSSON i Motala (s):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att gå in på hela frågan om varvsstödet i dess olika former eller på ägarförhållandena. Jag skall begränsa mig till endast den del i utskottsbetänkandet som gäller underleverantörerna och motionen nr 1626 som väckts i anslutning till den frågan.

Men jag vill först deklarerat att jag ansluter mig till uppfattningen att det är riktigt att samhället både ekonomiskt och ägarmässigt går in i en så stor och betydelsefull bransch som varvsindustrin, då den ju betyder mycket både sysselsättningsmässigt och för samhällsekonomin.

Underleverantörerna är en mycket stor bit i varvsindustrin, och de är spridda över ett stort område i landet och inte bara begränsade till de regioner där varven är förlagda. I det län och den ort som jag själv representerar finns flera företag som bedriver legotillverkning för den svenska varvsindustrin.

Att detta problem i anslutning till varvskrisen rönt så liten uppmärksamhet och så litet åtgärdats är förvånande, då det ofta rör sig om små och medelstora företag. Man erinrar sig vad som tilldrog sig i 1976 års valrörelse, där de borgerliga partierna gjorde dessa små företag till sina speciella skyddslingar och samtidigt angrep den socialdemokratiska regeringen för att den ensidigt skulle gynna de stora företagen. Man kunde då vänta sig en större uppmärksamhet då det gäller dessa företag när vi går att besluta i en så stor och omfattande fråga som detta ärende utgör. Det är kanske först sedan man utskottsbehandlat den socialdemokratiska motionen som man riktigt på allvar har ägnat den här frågan uppmärksamhet.

Då stödet till varvsföretagen har sysselsättning och samhällsekonomi som mål, borde kraven – enligt motionen 1626 – ha varit så utformade att varven bundits till att göra sina beställningar hos de svenska underleverantörerna. Deras existens blir alltför hotad under den kris som näringen genomgår, och de bör få möjligheter att övergå till alternativ sysselsättning. Jag tycker därför inte att utskottet kan motivera sitt ställningstagande så som gjorts i betänkandet – bara genom en hänvisning

till att det ankommer på varven och den nya koncernledningen att sköta inköpspolitiken och till att sådana bindningar till svenska tillverkare skulle strida mot nu gällande principer för statlig upphandling. Går man in på det här sättet från samhällets sida för att klara en bransch och ger så stora förmåner till svenska beställare av fartyg, så kan man inte bara tillbakavisa ett sådant krav helt kort på formella grunder.

Jag har erfarenheter av ett sådant här problem från min hemort. Det gäller Motala Verkstad som är minst lika krisdrabbad som varven. Företaget håller sig med en hel specialutrustad verkstad för produktion av vevaxlar till svenska fartygstillverkare. Någon annan produktion går inte att bedriva med dessa maskiner.

När staten tidigare gav sitt stöd till ett varv genom lagerproduktion av tolv båtar, så gick varvsföretaget utomlands med 75 % av beställningarna på vevaxlar för den tillverkningen. Detta förhållande har drabbat företaget hårt. Avsikten med lagerproduktionen var ju att ge sysselsättning till företag i Sverige.

Herr talman! Jag har inget särskilt yrkande, utan jag ansluter mig till de socialdemokratiska reservationerna. Min förhoppning är att den nya koncernledningen kommer att vara så funtad att det blir möjligt att förhandla med den i de frågor som jag här har berört.

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! Lennart Nilsson i Uddevalla sade i sitt anförande tidigare i dag att han kände en viss besvikelse över att varken industriministern eller någon borgerlig företrädare för utskottet fanns inne i kammaren när han ställde några frågor, som han tyckte var av betydelse för sin region. Lennart Nilsson gjorde ingen ny upptäckt. Det var samma förhållande då vi under förra veckan diskuterade stålfrågorna. Då var vi några socialdemokratiska ledamöter från de aktuella ställänen som framförde de bekymmer som vi anser att vi f. n. har. Men utskottets borgerliga ledamöter sprang också då ut från kammaren; vi var för små att lyssna till. Att statsråden inte är närvarande har vi fått lära oss att acceptera. Dessa avarter tycks nu ha spritt sig ända ned till utskottens företrädare, och det beklagar jag djupt.

Herr talman! Socialdemokraterna på Värmlandsbänken har väckt en motion i anledning av propositionen 1976/77:139, en motion som behandlas i det nu aktuella utskottsbetänkandet. Kravet i vår motion är kort och gott att vi vill att den delegation som skall belysa de arbetsmarknadspolitiska konsekvenserna av neddragningen inom varvsindustrin även skall belysa de sysselsättningskonsekvenser som neddragningen vid varven kommer att få för Värmlands del.

Den i varvsfrågor oinvigde kan kanske fråga sig vilka motiv vi från Värmland har när vi framför ett dylikt krav. Vi har i motionen gjort en liten sammanställning av de större företagen inom Värmlands län som har sin produktion inriktad på varvsindustrin. Sammanställningen visar att det finns 1 965 anställda i sådana företag i Värmland. Men utöver

de nämnda företagen finns det ytterligare ett antal mindre företag som jobbar för varvsindustrin.

Redan under valrörelsen framhöll vi från socialdemokraterna att frågan om de svenska varvens framtid inte är en fråga bara för varvsorterna, och vi visade att det långt uppe i Värmland fanns företag som var beroende av varvens framtid. Dessa uppgifter har under de senaste dagarna ytterligare verifierats i skrivelser som vi fått från såväl fackföreningarna som ledningen för berörda företag.

Av utskottets skrivning framgår att det skulle finnas 2 000–4 000 anställda vid de s. k. underleveransföretagen till varven. Vi har redovisat att det i Värmland finns 1 965 anställda i sådana företag. De utgör således en betydande del av det totala antalet anställda hos underleverantörer.

Utskottet avstyrker vårt motionskrav och framför bl. a. att minskningen av sysselsättningen vid varven kommer att medföra stora sysselsättningsproblem främst på de orter där varven är lokaliserade. Utskottet anför att antalet varvsanställda i Göteborg utgör 25 % av det totala antalet industrisysselsatta.

Jag vill mot bakgrunden av denna skrivning belysa ett av våra värmländska företags situation. Det är Björneborgs Järnverk, som sysselsätter 650 anställda – Björneborgs enda egentliga betydande industri. Sysselsättningsberoendet torde vara 90–95 % av det totala antalet industrijobb på den orten. Björneborgs smidesverksamhet är starkt anknuten till varvsindustrin.

Företagets fakturering för varvssmide har utgjort ca 70 % av den totala faktureringen. Björneborg är den största tillverkaren av grövre smiden norr om Ruhrområdet.

Jag är medveten om att Björneborg är involverat i den aktuella specialstålutredningen. Men oavsett detta anser jag att Björneborgs framtida inriktning inte får begränsas endast till specialstålets framtid, utan Björneborg måste inrymmas i den planläggning som skall ske för den framtida varvsindustrin i vårt land. Björneborg har liksom Karlstads Mekaniska Werkstad i Kristinehamn och övriga i vår motion nämnda Värmlandsföretag ett expertkunnande som vi inte bör avhända oss och därigenom bli helt beroende av tillverkare i utlandet.

Jag förutsätter att den skrivning som utskottet gjort angående varvens underleverantörer – om att man räknar med att de svenska varven skall söka att i så stor utsträckning som möjligt placera sina order inom landet – skall komma att innebära ett fortsatt nyttjande av de värmländska varvsinriktade företagens tjänster och produktion.

Ett annat avsnitt i nu föreliggande betänkande behandlar lagerstödet till varven. Utskottet anför att detta skall kunna tillämpas även då det gäller beställningar från nordiska redare som har avgörande betydelse för varvets framtid. Jag tror att det är en mycket viktig del, och jag vet att detta har stor betydelse för bl. a. Fartygsentreprenader i Karlstad.

Vad beträffar lagerstödet i övrigt tror jag att det till riktlinjerna för nämnda stöd bör fogas en strävan från varvens sida att i så stor utsträckning som möjligt lagerproducera så färdiga fartyg som möjligt, så

att det alltså inte bara blir en lagring av fartygsskrov. Underleverantörer av maskiner, propellrar, smiden och andra delkomponenter i fartygen bör genom en sådan inriktning kunna få det litet lättare att upprätthålla sin sysselsättning.

Herr talman! Jag vill slutligen gå in på det egentliga utlåtandet över vår motion.

Utskottet anser att Värmland inte bör inrymmas i den tillsatta delegationens analysverksamhet och hänvisar till att sysselsättningsproblemen i de aktuella länen skall följas upp i det allmänna regionala sammanhanget, bl. a. i den nu pågående länsplaneringen.

Det har under den senaste tiden här i kammaren behandlats många betänkanden där utskotten satt sin tillit till länsplaneringen. Det gäller stålsidan och olika problemområden i olika län.

Man kan hysa en viss oro för att det blir en mängd stora problemfrågor som lastas över på den regionalpolitiska uppföljningen och som inte kan klaras utan att stora ekonomiska resurser ställs till förfogande. Samtidigt vet vi att regeringens proposition om de regionalpolitiska medlens utformning kommer att bli försenad till 1979.

Dessutom vet vi – vad gäller utveckling av sysselsättningsmöjligheter i Värmland – att det tillskott av arbetstillfällen som Värmland fått genom det nära sambandet med Göteborgsregionen och Västsverige, bl. a. genom Volvos utveckling, kommer att avta. Vi begriper självfallet att man från Göteborgsintressenas sida kommer att kräva att företag som Volvo skall expandera i första hand i Göteborg, detta för att man skall kunna klara sin situation där. Det minskar möjligheterna för andra län, där exempelvis Volvo har etablerat sig, att finna alternativsysselsättning om den varvsinriktade verksamheten i länen minskar.

Herr talman! Jag avstår från att yrka bifall till min motion 1630, därför att jag anser att regeringen skall få en chans att visa om den är lika kompetent som den tidigare regeringen var att lösa de strukturproblem som man stöter på inom vissa branscher, där olika åtgärder inneburit att vi kunnat höja sysselsättningsgraden även i Värmland.

Nu uppkomna strukturproblem och andra sysselsättningsdämpande effekter har inneburit att exempelvis Värmland har 4 700 arbetslösa redovisade i dag men bara 986 lediga jobb.

Att det fordras stora resurser kan kammarens ledamöter få ett praktiskt exempel på om jag nämner att av de 56,2 milj. kr. som vi fått i lokaliseringsstöd till Värmland hittills i år har det bara blivit 108 nya jobb.

Vi förväntar oss nu – när Värmland inte skall ingå i den aktuella delegationens verksamhet – att regeringen använder sig av alla till buds stående medel för att stötta underleverantörerna till varven så att sysselsättningen vid dessa företag inte minskar.

Herr talman! Jag yrkar bifall till samtliga socialdemokratiska reservationer i nu aktuella betänkande och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bengtsson i Landskrona begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bengtsson i Landskrona begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 159
Nej – 155
Avstår – 1

Mom. 4–8

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 9

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1636 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 9 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1636 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 15

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa varvsfrågor

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa varvsfrågor

Mom. 10 och 11

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 12

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 533 av herr Werner m. fl., nr 1627 av herrar Hagel och Lövenborg samt nr 1636 av herr Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 12 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 533, 1627 och 1636 i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 15

Mom. 13

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 533 av herr Werner m. fl. samt nr 1627 av herrar Hagel och Lövenborg i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 13 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionerna nr 533 och 1627 i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 15

Mom. 14

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Svanberg m. fl., och förklarades den förra pro-

positionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bengtsson i Landskrona begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 14 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vissa varvsfrågor

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bengtsson i Landskrona begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 160

Nej – 154

Mom. 15 och 16

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 17

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1636 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 18

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o motionen nr 1636 av herr Werner m. fl. i motsvarande del samt 3:o motionen nr 1627 av herrar Hagel och Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Hallgren begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Lövenborg begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 18 antar motionen nr 1636 i motsvarande del röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 1627 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lövenborg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa varvsfrågor

ning gav följande resultat:

Ja - 17
Nej - 4
Avstår - 294

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 18 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1636 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 299
Nej - 17
Avstår - 1

Mom. 19

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1627 av herrar Hagel och Lövenborg i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hagel begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 19 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1627 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hagel begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 306
Nej - 8
Avstår - 1

Mom. 20

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bengtsson i Landskrona begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 20 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarén bifallit reservationen nr 3 av herr Svanberg m. fl.

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa varvsfrågor

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bengtsson i Landskrona begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 161
Nej – 153

Mom. 21

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1636 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarén bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 21 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarén bifallit motionen nr 1636 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammaréns ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 301
Nej – 15

Mom. 22–24

Kammarén biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 25

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1633 av herr Nilsson i Uddevalla m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Mom. 26–31

Kammarén biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 32

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1636 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa varvsfrågor

den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarerna bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 32 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarerna bifallit motionen nr 1636 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301

Nej - 15

Mom. 33

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionerna nr 1627 av herrar Hagel och Lövenborg samt nr 1636 av herr Werner m. fl. i motsvarande delar, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarerna bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 33 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarerna bifallit motionerna nr 1627 och 1636 i motsvarande delar.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarernas ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301

Nej - 15

Mom. 34

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 533 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarerna bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 34 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammarerna bifallit motionen nr 533 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 301

Nej - 15

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa varvsfrågor

Mom. 35

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Bengtsson i Landskrona begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 35 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Bengtsson i Landskrona begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161

Nej - 154

Mom. 36

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1636 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 53 mom. 36 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1636 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 298

Nej - 17

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa sjöfartsfrågor

§ 2 Vissa sjöfartsfrågor

Föredrogs trafikutskottets betänkande 1976/77:26 med anledning av propositionen 1976/77:146 om vissa sjöfartsfrågor jämte motioner.

I propositionen 1976/77:146 hade regeringen (kommunikationsdepartementet) föreslagit riksdagen att

1. anta förslag till lag om tillstånd till överlåtelse av fartyg,
2. godkänna de riktlinjer för lämnande av garantier till svenska rederier som i propositionen förordats,
3. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att under tiden den 1 juli 1977–den 30 juni 1978 ikläda staten garantier till svenska rederier till ett sammanlagt belopp av 500 000 000 kr.,
4. till Bidrag till vissa resor av sjöfolk för budgetåret 1977/78 utöver av riksdagen redan beviljat förslagsanslag anvisa ytterligare 18 000 000 kr.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

”I propositionen behandlas den allmänna sjöfartsutvecklingen och den svenska sjöfartsnäringsens nuvarande läge och konkurrensförmåga. En sjöfartspolitisk utredning med uppgift att närmare belysa bl. a. näringsens samhällsekonomiska betydelse samt framtida verksamhet och konkurrensförmåga aviseras. Ett särskilt tidsbegränsat likviditetsstöd i form av statliga kreditgarantier på 500 milj. kr. föreslås, varav ca 50 milj. kr. beräknas för den mindre skeppsfarten. I propositionen föreslås ett statsbidrag om 18 milj. kr. till sjöfolkets resor. Vidare anmäls vissa speciella åtgärder för den mindre skeppsfarten.

Slutligen föreslås en lag som klargör att sjöfartspolitiska synpunkter skall beaktas vid prövning av ärenden om tillstånd till överlåtelse av fartyg till utlandet.”

I detta sammanhang hade behandlats

dels de under allmänna motionstiden vid 1976/77 års riksmöte väckta motionerna

1976/77:882 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen uttalade att överförande av svenska fartyg under s. k. fifelflagg borde förbjudas och hos regeringen begärde förslag till lagstiftning i detta syfte, samt

1976/77:1256 av herrar Rosqvist (s) och Jan Bergqvist i Göteborg (s), vilka motioner remitterats till näringsutskottet och sedermera överlämnats till trafikutskottet,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1976/77:1638 av herr Mellqvist m. fl. (s), vari hemställts

1. att riksdagen i fråga om tillståndsgivningen vid överlåtelser av fartyg gav regeringen till känna vad som anförts i motionen,

2. att riksdagen skulle anhålla hos regeringen att erforderliga åtgärder vidtogs för att tillgodose vad som anförts i motionen angående den statliga upphandlingen av sjöfraktstjänster, och

1976/77:1639 av herr Werner m. fl. (vpk), vari föreslagits att riksdagen beslutade

1. att avslå propositionen i vad gällde kreditgarantier på 500 milj. kr. till skeppsfarten,

2. att likviditetsstöd i form av kreditgarantier på 150 milj. kr. endast skulle utgå till den mindre skeppsfarten under tiden 1 juli 1977–30 juni 1978,

3. att med avvisande av regeringens förslag till lag om tillstånd till överlåtelse av fartyg anhålla hos regeringen om utarbetande av ett förslag till lag om förbud mot överlåtelse av fartyg till stater med s. k. bekvämlighetsflagg.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:146 samt med avslag på motionerna 1976/77:882, 1976/77:1638, yrkandet 1, och 1976/77:1639, yrkandet 3, skulle anta det i propositionen framlagda förslaget till lag om tillstånd till överlåtelse av fartyg,

2. att motionen 1976/77:1638, yrkandet 2, inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida,

3. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:146 samt med avslag på motionen 1976/77:1639, yrkandena 1 och 2, skulle

a. godkänna de riktlinjer för lämnande av garantier till svenska rederier som i propositionen förordats,

b. bemyndiga fullmäktige i riksgäldskontoret att under tiden den 1 juli 1977–den 30 juni 1978 ikläda staten garantier till svenska rederier till ett sammanlagt belopp av 500 000 000 kr.,

4. att riksdagen med bifall till propositionen 1976/77:146 till Bidrag till vissa resor av sjöfolk för budgetåret 1977/78 utöver av riksdagen redan beviljat förslagsanslag (TU 1976/77:11, rskr 1976/77:177) anvisade ytterligare 18 000 000 kr.,

5. att motionen 1976/77:1256 inte föranledde någon särskild åtgärd från riksdagens sida.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande utnyttjande av bekvämlighetsflagg vid upphandling av fraktstjänster av herrar Mellqvist, Lindahl i Lidingö, Rosqvist och Zachrisson, fru Sandéhn samt herr Norling (samtliga s) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1638, yrkandet 2, som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört om den statliga upphandlingen av sjöfraktstjänster,

2. beträffande motiveringen för utskottets hemställan under 3 av herrar

Mellqvist, Lindahl i Lidingö, Rosqvist, Zachrisson och Östrand, fru Sandéhn samt herr Norling (samtliga s) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanternas angivna lydelse.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande tillämpningen av lagen om tillstånd till överlåtelse av fartyg i vissa fall av herrar Mellqvist, Lindahl i Lidingö, Rosqvist, Zachrisson och Östrand, fru Sandéhn samt herr Norling (samtliga s).

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Svensk sjöfart bedrivs i stor utsträckning mellan utländska hamnar, över alla hav och oceaner. Den är en exportnäring som årligen säljer internationella transporttjänster till ett värde som motsvarar 9 % av total svensk export. En stor del av vår egen utrikeshandel transporteras med utländska fartyg. Men den svenska handelsflottan med dess många olika typer av fartyg spelar även här en viktig roll.

Den svenska handelsflottan är nödvändig för landet. Den seglar in utländsk valuta. Den ger sysselsättning åt ca 30 000 arbetstagare. Den ger möjlighet att i neutralitet under krig förse vårt land med nödvändiga råvaror och importvaror för folkhushållet. Den ger fördelar i vår handelspolitik och utrikespolitik.

Den internationella lågkonjunkturen och minskad världshandel har påtagligt drabbat sjöfarten. Ett stort antal svenska fartyg har lagts upp eller sålts till utlandet. Men sjöfartskonjunkturen liknar mycket det element som fartygen rör sig i; där är djupa vågdalar men också höga vågor och toppar som kan brytas i ett kraftigt skum av vinster och utdelningar. Så skedde åren 1971–1975 då rederierna surfade fram med mycket stora vinster – långt större än inom exportindustrin i övrigt. Men man satte undan alltför litet i rörligt kapital under dessa goda år och åren före dem, och man gjorde felspekulationer genom att investera kraftigt och dessutom i ett tonnage och på en marknad som på kort tid blev starkt överdimensionerade? De höga oljepriserna från 1974 gjorde snart att konsumtionen och därmed transporterna från Mellersta Östern av olja gick ner i stället för att få en beräknad stark ökning. Lågkonjunkturen i industrivärlden gjorde sitt. Öppnandet av Suezkanalen med kortare transportvägar bidrog också till en minskad nedgång i efterfrågan på transporttjänster.

Efterfrågan och tillgång bestämmer i stor utsträckning fraktintäkterna. Dessa minskade. Rederierna sökte andra vägar för att behålla bästa balans mellan utgifter och förtjänster.

Svenskt sjöfolk har fått gå redarna långt till mötes när det gäller bemanningen av främst det större, tyngre uteseglade tonnage. Man har varit bland de främsta när det gäller att minska antalet besättningsmän. Å andra sidan har man uppnått en bättre lönestandard och med hjälp av bl. a. lagstiftning bättre sociala villkor för den enskilde sjömannen. Man har dock icke på alla områden kommit lika långt som övriga svenska

arbetstagare. Men man strävar dit. Det är naturligt.

Sjöfarten är, som jag redan konstaterat, en internationell näring. Svensk sjöfart får möta konkurrenter från andra länder. Så har den alltid fått göra. Och det är klart att när tiderna är mindre bra, då blir konkurrensen hårdare. Utrymmet för "bra affärer" blir mindre.

En väg för att göra detta utrymme större har för sjöfartens del blivit att söka nedbringa kostnaderna genom att komma ifrån vissa lagar, regler och föreskrifter. Prutningar på tillkämpade olika slag av sociala rättigheter för de anställda i fartygen för att därigenom minska kostnaderna har setts som en enkel, bekväm väg att hålla lönsamheten på tillfredsställande nivå.

Redare har allimer sneglat åt möjligheten att sätta fartyg under sådan flagga, sådant registreringsland, där man kommer ifrån sociala åtaganden, skatter och föreskrifter. Detta är i och för sig inte något nytt, men aktualiteten synes ha ökat under det senaste året – även från svenska redares sida.

Flaggutredningen, som har behandlat denna fråga, har ansett att tillstånd inte bör ges till överföring av fartyg till annat land, om det finns skäligen anledning anta att huvudavsikten med flaggöverföringen är att uppnå skattefördelar, lägre löner och att komma ifrån sociala åtaganden gentemot de anställda. Utredningen anser att det normalt får antas att överföring till bekvämlighetsflagg strider mot väsentligt allmänt intresse.

I den proposition som vi nu behandlar säger föredragande departementschef att fartyg under bekvämlighetsflagg är ett ovälkommet inslag i världssjöfarten och också att överföring till sådan flagg normalt får anses strida mot väsentligt allmänt intresse.

Vi har på socialdemokratiskt håll funnit att om tillämpningen av den nu föreslagna lagen verkligen sker på det sätt som departementschefen anger vara andemeningen i propositionen, torde i praktiken överföring av svenskt fartyg till "bekvämlighetsland" med bibehållet svenskt ägarintresse ej vara möjlig. Vi har därför kunnat tillstyrka propositionen i denna del. I ett särskilt yttrande har vi speciellt velat påpeka den stora vikt vi lägger vid prövningen av fall om överlåtelse av fartyg för att förhindra att bestämmelserna härom ej kan kringgås. Vi har särskilt påtalat nödvändigheten av kontroll, så att icke överföring till bekvämlighetsflagg sker via en överföring till traditionellt sjöfartsland. Vi frågar oss varför majoriteten – c-m-fp – i utskottet ej kunnat låta denna uppfattning komma fram i själva betänkandet.

Vi säger alltså med detta bestämt nej till att lösa rederinäringens problem genom att öppna möjligheter till registrering i Panama, Liberia, Cypern, Somalia, Singapore och var det än må vara, där man kan öka företagsvinster genom att åsidosätta sjösäkerhetskrav och i övrigt undgå ett socialt och samhälleligt ansvar. Sjöfolket skall inte bära kostnaderna för att redarna skall uppnå vad de anser vara rimlig lönsamhets- och vinstnivå. Prutningar på olika slag av sociala rättigheter får inte bli subsidierna till en tillfälligt trängd sjöfartsnäring.

I propositionen sägs att utgångspunkten för svensk sjöfartsnäring måste vara att den så långt som möjligt skall drivas under svensk flagg. Men vissa utlandsinvesteringar kan medföra fördelar för den internationella konkurrenskraften. För *hur* tillståndsärenden för överföring till annat land av fartyg med bibehållet svenskt ägarinflytande skall bedömas finns det inga kriterier i nuvarande lag, som är från 1939.

Regeringen har i sin proposition nu föreslagit en lag som innebär att sjöfartspolitiska synpunkter skall beaktas vid prövningen av ärenden om tillstånd till *överlåtelse av fartyg till utlandet*. Förslaget tar sikte på att åstadkomma en temporär, provisorisk lagstiftning angående s. k. utflaggning av svenska fartyg i avvaktan på att mera definitiva förslag om hur dessa frågor skall regleras skall läggas fram av en aviserad ny sjöfartspolitisk utredning.

Herr talman! Detta gäller överföring av svenska fartyg till *annan* flagg än bekvämlighetsflagg. Enligt propositionen bör tillstånd inte lämnas om det strider mot väsentligt allmänt intresse att fartyget upphör att vara svenskt. Man bör i stället enligt föredragande statsrådet inrikta sig på att i det konkreta fallet finna den lösning som framstår som den mest förmånliga för samhället, sjöfartsnäringen och de ombordanställda.

Vidare sägs förslaget bygga på vad redarna och de ombordanställda har kommit fram till beträffande utflaggning. Medbestämmandelag och kollektivavtal anses komma att få betydelse i tillståndsärenden.

Men på en viktig punkt har vi i den socialdemokratiska motionen velat ha ett förtydligande. Det gäller ersättningstonnage, ersättningen under svensk flagg för det antal arbetstillfällen som försvinner vid överföring som får ske enligt tillståndslagen till annat traditionellt sjöfartsland. Där har såväl flaggutredning som redareförening och de ombordanställda varit överens om den principen att fartyg som överlåtes *skall* ersättas med ett nytt sysselsättningsmässigt likvärdigt fartyg. I texten i propositionen har detta angetts mera vagt, nämligen att skäl för bifall till framställning bör vara att rederiet i sin ansökan *anger* att man avser tillföra nytt fartyg under svensk flagg.

Inom utskottet har vid övervägandena av de uttalanden som redovisats i propositionen och de meddelanden som gjorts från kommunikationsdepartementet kunnat konstateras att vad som krävts i motionen på denna punkt kommer att tillgodoses. Jag vill till protokollet ta in departementets meddelande i frågan: "När ett fartyg flaggas ut är avsikten i princip att ett sysselsättningsmässigt ungefär likvärdigt fartyg *skall* tillföras verksamheten under svensk flagg." Vi har därför som motionärer kunnat acceptera att någon särskild åtgärd från riksdagens sida nu ej är motiverad på denna punkt.

För att förhindra att rederier som på grund av den för tillfället rådande lågkonjunkturen av likviditetsskäl skall tvingas sälja fartyg som nu också har ett lågt andrahandsvärde föreslås att ett tidsbegränsat likviditetsstöd i form av kreditgarantier införes. Det gäller garantier inom en ram av 500 milj. kr. för relativt kortfristiga lån. Som säkerhet skall lämnas icke

utnyttjade bästa säkerheter i fartyg i det rederi som medges kreditgaranti. Garantier kan medges upp till 90 % av fartygens beräknade värde.

Vi socialdemokrater tillstyrker vad departementschefen här har föreslagit. Men den borgerliga majoriteten har efter en ihärdig uppvaktning från redarnas organisation velat gå längre. Man accepterar inte fartygens beräknade värde som utgångspunkt för garantin. Redareföreningen har velat få utskottet att föra in olika termer som normalvärden och nybyggnadsvärden för att ligga till grund för garantin. Vi har sagt nej till detta. Nu har majoriteten fastnat för en skrivning som säger att de 90 procenten inte statistiskt skall bindas till enbart marknadsvärdet. Vi socialdemokrater har reserverat oss här. Och därmed uppstår den situationen att vi går strikt på propositionen, medan den borgerliga majoriteten vill vara litet mer rundhänt mot Redareföreningen och vill ha en för denna mer generös tolkning, som innebär mindre säkerhet åt staten för de kreditgarantier som lämnas. Där har vi alltså skilt oss i utskottet.

1974 antog riksdagen enhälligt ett uttalande om att staten i möjligaste mån bör undvika att utnyttja bekvämlighetsflaggade fartyg vid sin upphandling av frakttjänster för att ej främja rederier som undandrar sig sitt sociala arbetsgivaransvar. Uttalandet överlämnades sedermera till flaggutredningen. Denna har framhållit att statlig myndighet i princip bör avhålla sig från befraktning av sådant tonnage. Men frågan har inte närmare berörts i regeringens proposition. Med hänsyn till de uttalanden som riksdagen och flaggutredningen tidigare gjort bör enligt vår mening riksdagen nu anhålla hos regeringen att den snarast vidtar de åtgärder som kan erfordras för att dessa synpunkter skall beaktas vid statliga myndigheters upphandling av frakttjänster.

Men de borgerliga i utskottet vill avvakta ytterligare, och ha mera utredande. Därför har vi en reservation i denna del av betänkandet.

I en socialdemokratisk motion, väckt under den allmänna motionstiden i år, har krävts en branschutredning för svensk sjöfart. I regeringens sjöfartsproposition talar kommunikationsministern om att sjöfartsnäringen skall bli föremål för en allsidig utredning. Det stämmer med det socialdemokratiska motionsförslaget. Det mesta av vad som föreslagits i propositionen är av provisorisk karaktär. Exempelvis skall lag om tillstånd till överlåtelse av fartyg gälla för ett år framåt. Och det är det sjöfartspolitiska program, som den nya utredningen skall lägga fram, som skall ligga till grund för fortsatt lagstiftning på bl. a. detta viktiga område. Utskottet har också haft synpunkter på hur utredningsarbetet skall bedrivas.

I förra veckan kunde man i Redareföreningens organ Svensk Sjöfartstidning läsa att regeringen har fastställt direktiven för utredningen. Där framgår bl. a. att den skulle bli en enmansutredning. Och långa citat ur direktiven fanns med i tidningen. Jag blev intresserad och bad i förrgår riksdagens upplysningstjänst skaffa dessa direktiv. Med viss förvåning fick jag i går svaret att direktiven inte är tillgängliga än. Det dröjer ännu några veckor. Redareföreningen och dess tidningsredaktion tycks ha bätt-

re möjligheter att tränga in i departementskansliet än det organ som riksdagen har för att hjälpa riksdagsledamöter med uppgifter i behandlingen av olika ärenden.

Jag skall därför nu bara skicka med den förhoppningen, att de som i sin yrkesutövning blir berörda av en utredning som denna skall få samma chans att påverka direktiv och utredningsarbete som arbetsgivarsidan.

Herr talman! Slutligen en kommentar angående en sak som i utskottsbetänkandet hamnat under rubriken "Åtgärder för den mindre skeppsfarten m. m.". Det gäller sänkningen av den inrikes fyravgiften. Tidigare har vid inrikes resor fartyg befriats från avgift för de första 400 nettotonnen. Nu blir det befrielse för de första 1 500 nettotonnen. Men detta torde vara mera en trafikpolitisk åtgärd än en åtgärd för att stödja svenska rederier med dålig likviditet. Åtgärden kostar – det har vi fått fråga efter i utskottet – ca 2 milj. kr./år i mindre intäkter för statskassan.

Men nu är det inte bara svenska fartyg som går i inrikes fart och får mindre avgifter att erlagga. Det gäller också utländska fartyg. Exempel: Det brittiskt ägda raffinaderiet BP i Göteborg furnerar sina oljedepåer på syd-, ost- och Norrlandskusten med egna brittiskflaggade fartyg. De lastar 20 000–25 000 ton. Nettotonnaget är på 6 000–7 000 ton. Dessa fartyg får 3 850 kr. mindre att erlagga i avgift vid sina svenska hamnbesök. Avgifterna – fyravgifterna – går till sjöfartsverket för att täcka dess utgifter för farledshållningen. Sjöfartsverket har som målsättning att ekonomiskt gå ihop. Det gör det inte. Det påtalar också riksrevisionsverket, vilket vi fick en påminnelse om häromdagen. Men nu blir det plötsligt ca 2 milj. kr. mindre i intäkter. Och glappet mellan inkomster och utgifter blir än större, om inte andra höjningar vidtas. Det nämns inget om det i propositionen. Men frågan kvarstår. Det verkade vid undersökningen, som utskottet gjorde, som om både de 2 miljonerna och avgiftssänkningen för utländskt tonnage var något nytt för departementet.

Men kanske frågan skall lösas till hösten i den trafikpolitiska propositionen. Trafikpolitiska utredningen behandlar ju också sjöfarten. Dock tycks den inte ha behandlat det trafikpolitiska beslut som regeringen och inte riksdagen redan har fattat i och med att den sänkt viss avgift för sjöfart, dvs. fyravgiften för inrikes trafik. Kvar står frågan: Var detta genomtänkt?

Herr talman! Med det anförda vill jag yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i trafikutskottets betänkande nr 26.

I detta anförande instämde herr Mellqvist (s).

Herr HALLGREN (vpk):

Herr talman! Det hör inte till ovanligheterna att riksdagen gång efter annan måste ta ställning till regeringsförslag som innebär stöd till det privata näringslivet i en eller annan form. Det skedde också under den socialdemokratiska regeringens tid, men det har ökat i omfattning sedan

borgarna övertog regeringsmakten. Och få hade väl väntat sig annat. För vår del var vi mycket tidigt på det klara med att så skulle ske.

Också det ärende som nu behandlas rör bidrag och stöd i olika former till i första hand storföranssen, för det måste onekligen redarkapitalet räknas. Den annars så lukrativa rederinäringsen har enligt regeringen och enligt egen uppgift hamnat i ekonomiska svårigheter.

I regeringsförslaget redogörs för rederinäringsens likviditetssvårigheter och de omständigheter som försatt denna näringsgren i en sådan situation. Av redogörelsen framgår att vissa rederier har satsat på alltför ensidigt tonnage – då i första hand på tanktonnage av de större dimensionerna. Det visade sig ge snabba pengar i inledningsskedet men var en felspekulation på sikt.

Nu vill regeringen ge statliga kreditgarantier till rederierna för att dessa inte av likviditetsskäl skall avstå från att göra nyanskaffningar och omplaneringar för att bibehålla sin konkurrenskraft. Regeringen föreslår statliga kreditgarantier på 500 milj. kr., varav 50 milj. kr. skall avsättas för rederier med mindre tonnage. Vidare föreslås ett statsbidrag på 18 milj. kr. till sjöfolkets resor. Dessutom föreläggs riksdagen ett förslag till lag, som skall reglera överlåtelser av fartyg till utlandet, dvs. s. k. utflaggning.

Vänsterpartiet kommunisterna har vänt sig mot en del av regeringens förslag. Vi ifrågasätter starkt behovet av dessa stödåtgärder till de större rederierna. Därför yrkar vpk avslag på den del av kreditgarantierna som är avsedd för dessa företag. I redovisningen av den s. k. enkätundersökning som gjorts av en särskild arbetsgrupp framgår att vissa av de större rederierna har avvisat tanken på statliga stödåtgärder med hänvisning till att den ekonomiska ställningen varit sådan att den inte förantlett behov av statligt stöd.

Dessutom har rederierna genom tidigare beslut – inte minst i dag med anledning av den senaste varvspropositionen – fått ett betydande stöd, om beställningar läggs ut på svenska varv. Vårt parti hävdar med bestämdhet att skattebetalarnas pengar inte skall riskeras i form av stödåtgärder till redarkapitalet för att man gjort felspekulationer i supertonnage i avsikt att nå snabba vinster. Nu när man har spekulerat fel, vill man ha ersättning för förlusterna.

Det mindre tonnaget kan det däremot vara både samhällsekonomiskt och trafikpolitiskt riktigt att ge visst stöd. En ökad satsning på kust- och insjöfart är nödvändig från regionalpolitisk synpunkt men också från miljösynpunkt. Mycket av det gods som i dag fraktas på våra landsvägar med stora lastbilar kunde med väsentliga fördelar transporteras på mindre fartyg och med ett modernt utvecklat pråmtransportsystem. Här finns det möjligheter att spara energi och samtidigt minska de avgas- och bullerproblem som den tyngre lastbilstrafiken alltid för med sig.

Men en sådan satsning måste sammankopplas med en upprustning av våra inre vattenvägar och kanaler. Det krävs också en sanering och modernisering av aktuella hamnar. Dessa frågor bör ingå i en helhets-

bedömning av trafikfrågorna. Vi har därför ansett det försvarbart i nuläget att ge rederier med mindre tonnage statliga kreditgarantier i större omfattning än vad regeringen föreslår. Vpk föreslår att 150 milj. kr. avsätts för detta ändamål.

När det gäller anslaget till sjöfolkets resor, 18 milj. kr., anser vi det i princip vara felaktigt att rederierna skall avlastas kostnader som de är skyldiga att stå för enligt lag och till stor del även enligt gällande kollektivavtal. Eftersom de fria resorna är av utomordentlig betydelse för sjöfolket biträder vänsterpartiet kommunisterna förslaget, men vi vill redan nu deklarera vår uppfattning att det inte kan vara riktigt att skattebetalarna skall stå för rederiernas kostnader för sjöfolkets resor. De kostnaderna skall rederierna själva stå för.

Förslaget till lag om tillstånd till överlåtelse av fartyg är så utformat att svenska redare ges en möjlighet till utflaggning av fartyg. Visserligen sägs i den föreslagna lagen och i motiveringarna att det särskilt skall beaktas hur en överlåtelse påverkar effektiviteten och sysselsättningen inom sjöfartsnäringen samt de ombordanställdas förhållanden. Ett sådant förfarande får heller inte strida mot väsentligt allmänt intresse att fartyget skall vara svenskt. Redarkapitalets intressen att överföra svenska fartyg till stater med s. k. bekvämlighetsflagg får enligt lagens mening inte strida mot väsentligt allmänt intresse eller stå i motsatsställning till de ombordanställdas intressen. Vi kan inte finna dessa intressen förenliga på någon punkt. Redarnas intressen av att utflagga svenska fartyg är rent ekonomiskt betingade. Överföringarna görs uteslutande för att nedbringa omkostnaderna för driften av fartygen till ett minimum och därigenom öka vinsterna.

Sjöfolket kan självfallet inte ha några med redarna gemensamma intressen i sådana fall. Det står också klart att dessa utflaggningar av svenskt tonnage måste medföra en kraftig minskning av arbetstillfällena för sjöfolket. Jag kan även redovisa Sjöfolksförbundets syn på denna fråga. När vi från vpk gjorde ett besök på Sjöfolksförbundets expedition och tog upp denna fråga meddelade man, att om inte utflaggningen stoppas utan fältet lämnas fritt, så kan det innebära att svenska sjömän blir utan arbete, eftersom det då skulle vara ekonomiskt lönande att flagga ut varje fartyg.

Förfarandet att flagga ut fartyg står också i motsats till väsentligt allmänt intresse, då detta system möjliggör skatteflykt i stor skala, samtidigt som de besättningar som anställs utsätts för en hårdare utsugning av det svenska redarkapitalet i och med att både löner och sociala förmåner på intet sätt ligger på samma nivå som i svenska fartyg. Samma förhållande gäller bemannings- och säkerhetsbestämmelserna.

Detta system har aktivt bekämpats av ITF och de olika sjöfolksförbunden världen över, inte minst av Svenska sjöfolksförbundet, Svenska transportarbetareförbundet och Svenska hamnarbetareförbundet. De båda sistnämnda förbunden har varit Sjöfolksförbundet behjälpliga med blockad av vissa fartyg. Otaliga fartyg har blockerats i de svenska hamnarna

för att framtvinga något så när mänskliga förhållanden för de ombordanställda.

Vänsterpartiet kommunisterna har den bestämda uppfattningen att svenska fartyg inte skall få sättas under bekvämlighetsflagg. Det strider mot allmänt intresse, och det strider mot fackföreningsrörelsens internationella solidaritetssträvanden. Vpk yrkar därför avslag på regeringens förslag till lag om tillstånd till överlåtelse av fartyg. Vi föreslår att riksdagen beslutar hemställa hos regeringen om utarbetande av förslag till lag om förbud mot överlåtelse av fartyg till stater med s. k. bekvämlighetsflagg.

Jag yrkar därför bifall till motionerna 882 och 1639. Vpk kommer också att stödja reservationen 1 som socialdemokraterna har lagt till betänkandet.

Herr SELLGREN (fp):

Herr talman! I trafikutskottets betänkande nr 26 behandlas regeringens förslag om vissa åtgärder för att temporärt stärka den svenska sjöfartsnäringsen. Det är väl känt att en tid av god marknadsutveckling och goda förtjänster inom näringen avlösts av några ytterst magra år. Detta har mycket markant påverkat likviditeten hos de svenska rederierna.

För att sjöfartsnäringsens villkor inte skall ytterligare försämrats har kommunikationsministern föreslagit riksdagen att ett likviditetsstöd skall utgå i form av statliga kreditgarantier inom en ram av 500 milj. kr. Av detta belopp avses ca 50 milj. kr. avdelas för den mindre skeppsfartens behov. Därtill föreslås en lag om tillstånd till överlåtelse av fartyg samt att statligt bidrag till vissa resor av sjöfolk för budgetåret 1977/78 skall utgå med 18 milj. kr. utöver det belopp riksdagen redan beviljat.

Utskottet är helt enigt vad gäller huvuddragen i dessa förslag. Jag hade därför tänkt avhålla mig från en mera ingående redovisning av trafikutskottets behandling av ärendet, men med hänvisning till vad herr Hallgren har sagt vill jag betona att det är ett mycket viktigt samhällsintresse att fartygsflykten från den svenska flottan inte ökar. Vi har förlorat tonnage, och vi riskerar att göra ytterligare tonnageförluster om inte samhället ingriper på något sätt.

Vi bör också vara medvetna om att den svenska utrikessjöfarten har tillfört landet ett årligt nettobelopp i storleksordningen 4–5 miljarder. Detta har sjunkit och ligger nu i storleksordningen 3 miljarder. Det rör sig alltså här om rena nettobelopp som har tillförts samhället. Om man jämför detta med vad det negativa turistnettot innebär finner man att det fått en sådan omfattning att det balanserar mot sjöfartsnettot och kanske t. o. m. överskrider detta. Därför måste det vara angeläget för samhället att följa dessa frågor inom ramen för vad som är möjligt och inom ramen för vad utskottet föreslagit, så att det inte blir försämringar av det slag som beskrivits i proposition och utskottsbetänkande. De förslag som har lagts är f. ö. mycket temporära. Det är mot denna bakgrund vi har föreslagit att riksdagen skall avslå vpk:s motion, och jag yrkar

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa sjöfartsfrågor

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa sjöfartsfrågor

bifall till utskottets hemställan på denna punkt.

Jag vill nu begränsa mig till att behandla de få punkter där det råder meningsskiljaktigheter mellan utskottsmajoriteten och de socialdemokratiska ledamöterna. Jag vill påstå att det här närmast rör sig om nyansskillnader och om hur stor vikt man bör lägga vid vissa frågeställningar i betänkandet.

I reservationen 2 vill de socialdemokratiska ledamöterna stryka tre meningar i utskottets uttalande om den föreslagna kreditgarantin. De vill alltså efter meningen "Utskottet kan för sin del ansluta sig till vad föredraganden sålunda föreslagit" stryka följande: "För att kreditstödet emellertid inte skall få en utformning som motverkar syftet med det samma synes det dock vara angeläget att den förenämnda garantin upp till 90 % av fartygets beräknade värde avser ett värde som inte statiskt bindes till enbart marknadsvärdet. Utskottet förutsätter att en sådan bedömning kommer att tillämpas. Vidare synes i sådana fall, där vederbörande rederi har för avsikt att uppta banklån mot säkerhet av sådana fartygsinvesteringar som är bankmässiga, kreditgarantin inte böra omfatta denna del av upplåningen."

Det är alltså dessa tre meningar som reservanterna vill ha strukna. De har inte tillförts, som herr Rosqvist påstod, för att vi skall vara rundhänta mot Redareföreningen. De är snarare till för att ge möjlighet till en smidig bedömning vid handläggningen av de här frågorna.

Utskottet anser att den här preciseringen är väsentlig för att det skall bli möjligt att nå syftet med garantigivningen som sägs i propositionen, "ge rederierna möjlighet att undvika av likviditetsskäl framtvingade omfattande försäljningar av modernt tonnage till underpris". I propositionen anknyts till fartygens beräknade värde. Garanti bör enligt denna kunna medges upp till 90 % av detta värde. Det ligger nära till hands att man, om inget särskilt uttalande finns, konsekvent sätter det beräknade värdet lika med dagens låga marknadsvärde. Med en sådan värdering är det risk att det ofta inte blir något utrymme alls för garantier utöver de in-teckningar för lån som redan finns.

Fartygens marknadsvärden har ju som följd av överskottet på olika slags fartyg sjunkit mycket starkt de senaste åren.

Ofta har marknadsvärdet pressats under halva kontraktsvärdet. Marknadsvärdena trycks också av de mycket låga nybyggnadspriser som i dag främst de japanska varven betingar sig.

Så har vi den sista meningen som reservanterna vill stryka, nämligen om att det inte är de bankmässiga säkerheterna som skall förstärkas med statlig kreditgaranti. Denna innebörd av stödet borde vara ganska självklar.

Med det utrymme som angivits för det statliga kreditstödet, 500 milj. kr. inberäknat stödet till den mindre skeppsfarten, måste stödet inriktas på sådana risklägen där statliga garantier är en förutsättning för lån. Vanligen gäller detta säkerheter som ligger över 60 % av fartygsvärdena också vid en framtidsinriktad kreditvärdering.

Utskottsmajoriteten har gjort den bedömningen att kreditvärderingen inte får bli så kortsiktig att den helt förlorar sitt syfte.

Medan vi uppehåller oss kring garantin vill vi också betona vad propositionen säger beträffande de speciella förhållanden som kan föreligga för den mindre sjöfarten. Där förutsätts att andra garantivillkor än de angivna i vissa fall kan aktualiseras. Detta innebär att en generösare och mer individuell bedömning bör komma i fråga i dessa fall. Jag tycker det är mycket väsentligt att detta finns med. Det är då också riktigt att sådana frågor underställs regeringens prövning, som det står i propositionen.

På den andra punkten, där vi skiljer oss åt i utskottet, vill reservanterna enligt reservationen I förstärka utskottets skrivning. Det gäller kravet på vissa åtgärder i syfte att avhålla statliga myndigheter från att utnyttja bekvämlighetsflaggade fartyg vid sin upphandling av frakttjänster. Detta yrkande har framförts i motionen 1638 av herr Mellqvist m. fl.

Utskottet har här hänvisat till ett mycket klart uttalande från flaggutredningen, som bl. a. framhållit att statlig myndighet i princip bör avhålla sig från befraktning av sådant tonnage. Utredningen hänvisar också till de krav som uppställts i upphandlingskungörelsen, vilka innebär att hänsyn måste tas till transportens kvalitet. Innebörden i uttalandet är återgivet såväl i utskottets skrivning som i reservationen.

Flaggutredningen har utöver hänvisningen till upphandlingskungörelsen och den tolkning man gör av denna inte avlämnat något förslag till ytterligare åtgärder. Utskottsmajoriteten hänvisar till utredningens uttalande och anser att någon åtgärd från riksdagens sida i denna del inte nu är påkallad. Jag instämmer i detta och yrkar avslag på reservationen.

Så har vi den tredje och sista nyansskillnaden, som begränsats till ett särskilt yttrande från de socialdemokratiska ledamöternas sida. I motionen 1638 föreslås vittgående kompletteringsbestämmelser till den föreslagna lagen om utflaggning av fartyg. Utskottet har i sin skrivning visat förståelse för synpunkterna i motionen och utgår från att den föreslagna lagstiftningen kompletteras med sådana tillämpningsföreskrifter att ett kringgående av lagens syfte i möjligaste mån motverkas. Därmed har utskottet tillmötesgått socialdemokraternas önskemål, vilket herr Rosqvist i sitt anförande ville ge sken av att utskottet inte gjort.

Jag vill med detta yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr HALLGREN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Sellgren talar som om dessa 500 milj. kr. i kreditgarantier var en absolut nödvändighet för att rederierna skulle kunna fortsätta att utvecklas och föra pengar till landet genom sin verksamhet. Jag vill då bara referera till den interparlamentala arbetsgruppens rederienkät sommaren 1976. I redovisningen av enkäten heter det:

”Tyngdpunkten i arbetsgruppens arbete låg på en omfattande rederienkät som gjordes under sommaren 1976. Denna avsåg redovisning

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa sjöfartsfrågor

av det aktuella läget och bedömningar t. o. m. år 1978. Svarsprocenten var hög. Vissa rederier avböjde dock att svara under åberopande att företagens ekonomiska situation knappast kunde ge anledning till statliga stödåtgärder. Dessa rederier var: Johnsonkoncernen, Rederi AB Transatlantic, AB Transmarin, Gorthons Rederier AB, Hilleströmsrederierna, Rederi AB Bifrost, Swedish Gulf Line och Gotlandsbolaget."

Broströmskoncernen redovisar inga vinster, och man kan t. o. m. på rederirörelsen redovisa förluster. Men hur skall man kontrollera en sådan koncern, som samseglar med ett tjugotal andra rederier och som har egna trafikföretag i utlandet? Var någonstans lägger man pengarna? Naturligtvis är det fördelaktigt att här redovisa en förlust.

Salénrederierna rekommenderar oförändrad utdelning på aktierna, dvs. 10 kr. per aktie. Det innebär 98 milj. kr. till aktieägarna för 1976.

Johnsonkoncernen gör samma sak. I denna koncern har dessutom verkställande direktören fått en löneförhöjning från 400 000 till 500 000 kr. per år.

Jag tror alltså inte att det är så skralt ställt med redarnas likviditet som man här vill göra gällande.

Av redovisningarna från de större rederierna framgår att de avböjer statligt stöd. Det tycks alltså snarast vara så att man här vill pressa på redarna bidrag som de inte är i behov av. Vidare får man räkna med att de rederier som behöver stöd kan få det genom det beslut som vi alldeles nyss fattade.

Herr ROSQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan hålla med herr Sellgren så långt som att vi från socialdemokratiskt håll också i stort har ställt oss bakom propositionen. Men när det gäller frågorna om värdeberäkning, vissa kriterier för utflaggning och statliga myndigheters upphandling av sjöfrakttjänster har vi andra formuleringar och i den sista frågan en annan åsikt än utskottsmajoriteten.

Vad gäller först och främst frågan om det beräknade värdet, som det talas om i propositionen, har vi blivit uppvaktade i utskottet vid ett flertal tillfällen av företrädare för Redareföreningen, som inte tyckt om departementschefens formulering utan kommit med olika alternativ till skrivningen. Herr Sellgren införde ytterligare en term. Det var "dagens låga marknadsvärde". Vi har normalvärde, marknadsvärde, beräknat värde och nybyggnadsvärde. Det har varit många funderingar kring detta.

Vi tycker att den formulering som finns om att man skall få låna pengar på det värde som är beräknat, det värde som föremålet i fråga har, är bra. Och därefter har vi velat tillstyrka att man får ta upp lån på upp till 90 % av det värdet – punkt och slut. Sedan avslutar vi med att ansluta oss till vad föredraganden föreslagit.

Det var herr Sellgren som kritiserade departementschefen eller hans skrivare på den här punkten genom att säga att propositionen var oklar. Vi tycker att den är klar, och vi biträder förslaget i den delen.

Vad sedan gäller myndigheters upphandling av sjöfrakttjänster tyckte riksdagen enhälligt år 1974 att riksdagen borde göra ett uttalande i den frågan, men frågan hänsköts till flaggutredningen därför att det inte fanns någon definition på bekvämlighetsflaggat fartyg. Nu finns den definitionen, och därför vill vi ha ett klart uttalande från regeringen i den här frågan. Det är det vi begär, och vi tycker att det uttalandet borde ha kommit i den här propositionen.

Herr Sellgren är väl inte heller riktigt nöjd med detta, förmodar jag, därför att det i utskottsmajoritetens skrivning sägs att den här frågan skall prövas ytterligare hos regeringen. Vad är det regeringen skall pröva om herr Sellgren är nöjd med den nuvarande formuleringen?

Vi vill ha ett klart uttalande från riksdagens sida att statlig upphandling av sjöfrakttjänster med bekvämlighetsflaggade fartyg inte skall få förekomma.

I det särskilda yttrande som är fogat till betänkandet finns ett exempel som vi gärna ville få med i texten, men där man från borgerligt håll tyckte att det räckte med exempel. Det var dock väsentligt för oss, och därför tog vi upp det i ett särskilt yttrande.

Herr SELLGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Först några ord till herr Hallgren. Han säger att det för många rederier inte är nödvändigt med den här kreditgarantin. Det är riktigt, och det är bra att vi har det så pass hyggligt i vårt land att det finns rederier som klarar sig utan denna garanti. Skulle samtliga rederier ha likviditetssvårigheter skulle de här 500 miljonerna vara en blygsam och helt otillräcklig post i sammanhanget. Vi skall alltså vara nöjda så länge det finns rederier som klarar sig utan statliga kreditgarantier. Då kan vi rikta stödet till dem som har behov av det och inte till dem som saknar detta behov.

Jag nämnde att samhället med intresse bör följa utvecklingen inom sjöfartsnäringsen därför att det är en mycket väsentlig näring för Sveriges handel och för den internationella sjöfarten. Men det finns också många andra områden, där vi bör följa utvecklingen med stort intresse. Vi har t. ex. UNCTAD-kodens regel 40-40-20, som också bör bevakas. Vi får vara tillfredsställda med att den inte är genomförd.

Så till herr Rosqvist: Jag vill hävda att det är sant som herr Rosqvist säger, att vi är eniga i stort och att det beträffande de meningsskillnaktigheter som finns är en fråga om nyansskillnader.

När det gäller värdeberäkningen kan herr Rosqvist notera att utskottets skrivning inte alls följer vad redarna själva har krävt. Vi har velat utveckla skrivningen något ytterligare för att ge möjlighet till en större smidighet vid bedömningen, och det tror jag att chefen för kommunikationsdepartementet kan ha nytta av vid sitt ställningstagande. Det är helt klart att det blir ganska svåra frågor att bedöma, eftersom konjunkturer och värden förändras från tid till annan, även om det bara skall gälla ett år framåt.

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa sjöfartsfrågor

Sedan återigen till detta med statliga myndigheters upphandling av sjöfrakttjänster. Det finns klart angivet i den statliga upphandlingskungörelsen, och flaggutredningen gjorde en klar hänvisning till denna och fann att de statliga myndigheterna var helt bundna till den. Utskottet har skrivit att man förutsätter att tillämpningsföreskrifter anvisas. Men jag tror att man i den praktiska handläggningen kan följa upphandlingskungörelsen, och flaggutredningen har inte föreslagit någonting nytt.

Herr HALLGREN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara ställa en fråga till herr Sellgren. Av det jag redovisade tidigare framgår att exempelvis Gotlandsbolaget inte är i behov av någon statlig stödform, men däremot är Broströmskoncernen det. Vilket företag tror herr Sellgren har den mest stabila likviditeten, Broströmskoncernen eller Gotlandsbolaget? Här i Sverige kan Broströmskoncernen redovisa en förlust på rederisidan samtidigt som man gör stora vinster ute i världen. När man samseglar med ca 20 olika utländska rederier och när man har egna transportföretag i utlandet kan man ta vinsterna i utlandet och redovisa förlusterna här. Sedan kan man gå till staten och få bidrag. Den politiken kan inte vänsterpartiet kommunisterna ansluta sig till.

Herr ROSQVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag skall lämna herr Sellgren och beräknade värden, marknadsvärden, normalvärden osv. Jag skall i stället bara säga några få ord om upphandlingskungörelsen och det beslut som riksdagen fattade 1974.

Herr Sellgren var med 1974 och fattade ett beslut här i riksdagen om en rekommendation att statliga myndigheter borde avhålla sig från upphandling och sjöfrakttjänster med bekvämlighetsflaggade fartyg. Upphandlingskungörelsen har inte med en enda rad ändrats sedan 1974, när riksdagen fattade beslutet. Riksdagen fattade beslutet efter ett yttrande från finansutskottet, och ordförande i finansutskottet var någon som hette Nils G. Åsling. Han tyckte också att detta borde klarläggas. Ingenting har hänt sedan den dagen, herr Sellgren – därför begär vi att regeringen nu tar ett initiativ i enlighet med det beslut vi fattade 1974.

Herr SELLGREN (fp) kort genmäle:

Herr talman! Till herr Hallgren: Jämförelsen mellan Gotlandsbolaget och Broströmskoncernen är en ganska egendomlig jämförelse. Deras konkurrensbetingelser är helt olika. Gotlandsbolaget har knappast någon konkurrens och är dessutom säkrat genom statliga åtgärder – det är en tidsfråga hur länge det är ett enskilt företag. Den jämförelsen är fullständigt omöjlig – det är nästan som att jämföra äpplen och päron.

Herr Rosqvist! 1974 utfärdades upphandlingskungörelsen, och enligt den skall statliga myndigheter avhålla sig från en upphandling som inte är lämplig, t. ex. frakter med bekvämlighetsflaggade fartyg. Såvitt jag vet har det inträffat *ett* särskilt flagrant fall av statlig upphandling när

det gäller sjöfartstjänster, där man har utnyttjat bekvämlighetsflagg. Sedan detta uppmärksammats har det vid sådana här upphandlingar skett en "tillfriskning" även hos de statliga myndigheterna. Man har begripit att man inte uteslutande skall gå efter lägsta fraktpriser, som självfallet endast de bekvämlighetsflaggade fartygen kan offerera.

När herr Rosqvist säger att ingenting har hänt vill jag påstå att det egentligen är tillräckligt att följa upphandlingskungörelsen, och i praktiken har det beträffande de statliga myndigheterna hänt en hel del när det gäller att rätta sig efter de bestämmelser som finns. Jag tror att det är på den vägen vi når längst. Det går inte med bara lagstiftning.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Bara några ord: Herr Rosqvist ville antyda att Sveriges redareförening genom några otillbörliga kontakter med mitt departement hade kommit över utkastet till direktiv för sjöfartsutredningen och kunnat publicera dem.

Med anledning härav vill jag säga att de underhandlingar som vi från kommunikationsdepartementets sida haft med Sveriges redareförening och med representanter för de ombordanställdas tre fackliga organisationer har skett med mycket stor öppenhet och i en mycket förtroendefull atmosfär. Det har lett till det goda, och kanske märkliga, resultatet att vi enats om huvudprinciperna i den proposition som riksdagen nu behandlar. Ett utslag av denna öppenhet har också varit att såväl Redareföreningen som de ombordanställdas tre fackliga organisationer har fått utkastet till direktiv på delning helt öppet. Därför är det inte på något sätt märkvärdigt att Redareföreningen har tillgång till utkastet.

Med anledning av herr Rosqvists kritik av sänkningen av de inrikes fyravgifterna vill jag framhålla att sänkningen ju till övervägande del kommer det svenska småtonnaget till godo. Naturligtvis kan man inte diskriminera de utländska fartyg som går i motsvarande fraktfart genom att tillämpa andra avgifter för dem. Det är självklart att man måste räkna med den konsekvensen.

Arbetet med den här propositionen, och förberedelserna för den, sattes i gång då vi kunde konstatera en utveckling mot en ökning av försäljningen av svenska fartyg utomlands till dåliga priser med kapitalförluster för det svenska samhället och ett krympande sjöfartsnetto som följd framdeles samt med en minskande arbetsmarknad för svenska ombordanställda. Dessa utvecklingstendenser bedömde vi, och alla som ville sätta sig in i saken, som allvarliga, och vid de överläggningar med de olika parterna som jag nyss talat om kom vi så småningom fram till ett för Sverige nytt system med kreditgarantier för att hindra sådana här försäljningar, som annars skulle framtvingas av likviditetsskäl. Vi visste att man hade goda erfarenheter av motsvarande system i Norge. Den norska sjöfarten och det norska samhället har besparats stora kapitalförluster och många förluster av arbetstillfällen till följd av de här insatserna, som inte kostar samhället något. Det är en garanti det gäller.

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa sjöfartsfrågor

Åtgärden har dessutom givit den norska sjöfartsnäringen en god beredskap när tiderna vänder och efterfrågan på tonnage på nytt ökar, vilket vi ju hoppas skall ske.

Vi menar att de åtgärder som riksdagen nu står i begrepp att fatta beslut om även i Sverige skall hindra rederierna att av likviditetsskäl bli tvingade att sälja sina fartyg till underpriser, och vi hoppas att den föreslagna garantin skall hjälpa den svenska sjöfartsnäringen över den kris som nu råder.

Under förra året såldes ett femtiotal svenska fartyg till utlandet. Det innebär att några tusen arbetstillfällen för svenska ombordanställda försvann. Utvecklingen under de månader som gått sedan propositionen förelades riksdagen innebär en ytterligare försvagning av den internationella fraktmarknaden, och en utförsäljning av svenska fartyg i ökande omfattning kan befaras, om inga åtgärder vidtas. Behovet av insatser av det slag som föreslås i propositionen har alltså ökat. Jag är därför glad för att utskottet i allt väsentligt i enighet föreslagit riksdagen att godkänna propositionen. De uttalanden som utskottet har gjort är, vill jag säga, väl förenliga med mina uttalanden i propositionen.

Regeringen kommer nu att noga följa utvecklingen. Den sjöfartspolitiska utredning som nu kommer att sättas i gång skall arbeta med stor skyndsamhet och etappvis redovisa resultat. Den ger alltså redan under utredningsarbetets gång regeringen förstärkta möjligheter att få underlag för att överväga eventuella ytterligare åtgärder. Det är min förhoppning, herr talman, att propositionens förslag och utredningens arbete skall ge ett effektivt stöd för sjöfart i betydande omfattning under svensk flagg.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Kommunikationsministern säger att det är bra när man kan träffas i en öppen och förtroendefull atmosfär, och så har man från departementets sida gjort med Redareföreningen men också med de ombordanställdas organisationer. Det är ju trevligt att så kan ske, men det är klart att jag blev förvånad när jag läste utredningsdirektiven i Redareföreningens tidning. Jag förstod att artikeln inte återgav direktiven i alla delar, och jag begärde då av riksdagens upplysningstjänst att få den fullständiga texten. Till svar fick jag meddelandet att dessa direktiv finns ännu inte.

Svensk Sjöfarts Tidning har som rubrik på sin artikel kort och gott: "Så här skall den svenska sjöfartspolitik utredas." Därefter kommer det: "Regeringen har fastställt direktiven för den sjöfartspolitiska utredning, som skall arbeta med skyndsamhet och om möjligt redovisa sitt arbete etappvis." Jag frågar kommunikationsministern: Är alltså den uppgiften felaktig att regeringen har fastställt direktiven?

Jag vill också diskutera de här frågorna i en öppen och förtroendefull atmosfär. Men, som sagt, när jag sökte de här direktiven var det handen på luckan.

Vad sedan sjöfartsavgifterna beträffar så behandlades de på bara några

få rader i propositionen och det talades där endast om att man ändrade taxan vad gäller tontalet. Det är klart att börjar man studera dessa avgifter så är det inte ton som intresserar, utan det är kronor och ören. När vi i utskottet började forska i vad förslaget innebar i penningar kom det fram att det rörde sig om ca 2 milj. kr. som skulle komma den inrikes sjöfarten till del. Har man litet kontakt med sjöfarten så vet man att det finns en hel del inrikes sjöfart som går under utländsk flagg. En del av det utländska tonnaget får också del av de här pengarna. Det upplystes i utskottet från departementets sida att ca en tredjedel av de kronor och ören som det rör sig om skulle komma utländska redare till del. Uppgiften att de föreslagna lättnaderna i avgifter huvudsakligast skulle komma svenskt småtonnage till del stämmer väl inte helt, herr kommunikationsminister? Jag exemplifierade med brittiska 20 000–25 000-tonnare, och det är ju inget småtonnage. Det finns svenskt tonnage i den storleksordningen också. Gotlandsbolaget, som nämnts tidigare här i kväll, får sina avgifter sänkta i och med det här beslutet. Det finns alltså en hel del att bena upp i de korta rader om detta som står i propositionen.

Nu kanske någon kan fråga varför vi inte påtalat detta under utskottsbehandlingen. Jag får då lämna den upplysningen att det är väldigt svårt för den enskilde riksdagsmannen att ur en kort text läsa ut innebörden. Det här har jag kommit fram till undan för undan. Som redan framgått av mitt inlägg har inte precis alla dörrar varit öppna för mig när jag forskat i de här frågorna.

Herr kommunikationsministern TURESSON:

Herr talman! Om herr Rosqvist hade knackat på min dörr så hade den varit lika öppen för herr Rosqvist som för någon annan. Då hade jag kunnat tala om för herr Rosqvist att det var utkast till direktiv som sänts ut bl. a. till de organisationer som jag nämnde i mitt förra anförande och att direktiven ännu icke är fastställda. Den senaste uppgiften, som herr Rosqvist fick från upplysningstjänsten, är alltså helt korrekt. Det finns inga fastställda direktiv ännu – endast utkast till direktiv. Hur de utkasten sedan använts av de organisationer som fått dem för studium är jag självfallet inte ansvarig för. Jag kan inte på något sätt kontrollera vad som skrivs och vilka kommentarer som görs vare sig i Svensk Sjöfartstidning eller i någon annan publikation. Det borde herr Rosqvist och jag kunna vara helt ense om.

Vad slutligen beträffar det stora tonnaget under utländsk flagg som drar nytta av sänkningen av de inrikes fyravgifterna är det ju bara ökningen från 400 ton till 1 500 ton så att säga i botten på deplacementet som medför en minskning av fyravgiften – minskningen gäller inte hela den stora 20 000-tonnarens vikt.

Herr ROSQVIST (s):

Herr talman! Det är på det sättet, herr kommunikationsminister, att

Fredagen den
3 juni 1977

Vissa sjöfartsfrågor

tidigare var de 400 första tonnen avgiftsfria. Nu blir de första 1 500 tonnen avgiftsfria, dvs. ytterligare 1 100 ton. Avgiften för varje ton är 3 kr. 50 öre. 1 100 x 3,50 blir 3 850 kr. Det är den avgift som dessa brittisk-flaggade fartyg slipper att betala i fortsättningen när de anlöper hamnar i svensk inrikesfart. Det är det jag har velat påtala, och om jag förstått kommunikationsministern rätt så var detta en nyhet även för kommunikationsministern.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 882 av herr Werner m. fl. och motionen nr 1639 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 882 och motionen nr 1639 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 303

Nej – 15

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Mellqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Rosqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 2 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Mellqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Rosqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 162

Nej – 155

Mom. 3

Herr TREDJE VICE TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande utskottets hemställan och därefter i fråga om motiveringen.

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Hemställan

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels hemställan i motionen nr 1639 av herr Werner m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Hallgren begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Vissa sjöfartsfrågor

Den som vill att kammarken bifaller trafikutskottets hemställan i betänkandet nr 26 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken bifallit hemställan i motionen nr 1639 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hallgren begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 302
Nej – 15

Motiveringen

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets motivering, dels utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen nr 2 av herr Mellqvist m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Rosqvist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammarken bifaller trafikutskottets motivering i betänkandet nr 26 beträffande mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammarken godkänt utskottets motivering med den ändring däri som föreslagits i reservationen nr 2 av herr Mellqvist m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarkens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Rosqvist begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 163
Nej – 142
Avstår – 12

Mom. 4 och 5

Kammarken biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Fredagen den
3 juni 1977

Ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investmentbolag

§ 3 Föredrogs näringsutskottets betänkande 1976/77:40 med anledning av propositionen 1976/77:125 med förslag om tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Punkterna 1 och 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 3

Ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investmentbolag

Regeringen hade i propositionen 1976/77:125 bilaga 12 under punkten 3 (s. 50–53) föreslagit riksdagen att till Medelstillskott till Statsföretag AB för finansiering av ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investmentbolag på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 anvisa ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:1562 av herr Svanberg m. fl. (s), vari hemställts att riksdagen uttalade

1. att investmentbolagets verksamhet borde omfatta hela Norrbottens län,
2. att investmentbolaget inte endast skulle kunna förvärva minoritetsandelar i nybildade bolag utan även skulle medges rätt att ensamt äga och driva företag.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till Medelstillskott till Statsföretag AB för finansiering av ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investmentbolag på tilläggsbudget III till statsbudgeten för budgetåret 1976/77 anvisade ett reservationsanslag av 25 000 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1562 yrkandet 1 om investmentbolagets verksamhetsområde,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1562 yrkandet 2 om investmentbolagets rätt att äga och driva företag.

Följande två reservationer hade avgivits av herrar Svanberg, Bengtsson i Landskrona, Blomkvist och Wååg, fru Hansson samt herrar Högström och Pettersson i Lund (samtliga s):

1. beträffande investmentbolagets verksamhetsområde, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1562 yrkandet 1 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört,
2. beträffande investmentbolagets rätt att äga och driva företag, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1562 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Vid punkten 3 i näringsutskottets betänkande nr 40 behandlas frågan om medelstillskott till Statsföretag AB för finansiering av ett investmentbolag knutet till Norrbottens Järnverk.

Syftet är att man med ett anslag på 25 milj. kr. i kombination med NJA:s resurser i övrigt skall försöka stimulera till ny industriell utveckling. Som riktlinje för denna verksamhet anges att investmentbolaget skall ingå som delägare endast i nybildade företag.

Industriministern framhåller särskilt att investmentbolaget inte skall vara majoritetsägare och att ägarintresset dessutom efter viss tid skall avyttras.

Tanken på ett sådant investmentbolag är inte ny, men den behöver ju inte vara sämre för det. Vi socialdemokrater tycker i princip att förslaget är bra och tror att man genom detta kan skapa en hel del nya jobb.

I herr Svanbergs motion med anledning av propositionen omnämns bl. a. den utredning som Norrbottens företagareförening med ekonomiskt stöd från landstinget har utfört.

Utredningens uppdrag var att inventera de statliga industriernas möjligheter att sprida underleverantörsarbeten och servicearbeten från NJA och andra basindustrier i länet till områden där behovet av sysselsättning är störst.

Redan efter en inventering av NJA visade det sig att ca 1 000 jobb på detta sätt skulle kunna spridas till redan befintliga eller nya företag. Detta resultat ger oss anledning tro att en fortsatt inventering av LKAB, ASSI osv. skulle ge ytterligare sådana möjligheter.

Utredningen visar att den redan befintliga basindustrin är något av en källa till nya arbeten, och det är åtminstone för mig helt klart att det är de tunga basindustrierna som utgör grunden för näringslivsutvecklingen i ett län som Norrbotten. Det är således ett allvarligt hot, både direkt och indirekt, mot sysselsättningen i länet när basindustrierna nu ser ut att få stora svårigheter.

Det nu aktuella förslaget om ett investmentbolag knutet till NJA kan bli ett pilotförsök som manar till efterföljd även för de företag som jag tidigare nämnt och givetvis även för andra företag.

Det finns helt säkert en lika stor utvecklingspotential i dessa företag som den man i propositionen tillmäter NJA, och samhällsansvaret bör vara lika välutvecklat även i dessa företag. Härigenom kan dessutom hela länets behov av ny sysselsättning bättre tillgodoses.

I reservationerna 1 och 2, som jag redan nu, herr talman, vill yrka bifall till, hemställs dels att investmentbolagets verksamhet bör inriktas på att omfatta hela länet, dels att detta investmentbolag bör få rätten att bilda och driva företag som helt eller delvis ägs av staten. Det skall enligt vår mening således inte vara nödvändigt för investmentbolaget att, som det heter i propositionen, avyttra sitt ägarintresse i de nybildade företagen.

Motivet för det första yrkandet är betingat av att Norrbottens län är ett stort län och att det därför inte kan anses självklart att nybildade företag kommer att lokaliseras till de områden där nya arbetstillfällen bäst behövs

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investmentbolag

Fredagen den
3 juni 1977

Ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investmentbolag

– en sak som dessutom motverkas av propositionens krav att företagen efter viss tid skall avyttras.

Då vi i reservationen dessutom anser att investmentbolaget bör ta upp och fullfölja vad den tidigare omnämnda utredningen påbörjat anser vi det helt naturligt att de nya arbeten som så att säga genereras inom redan befintlig statlig industri även skall användas för att ge nya jobb där bristen är störst. Det är så vi bl. a. vill se prov på det samhällsansvar som omnämns i majoritetsutlåtandet.

Den andra reservationen utgör inget som helst hinder för att nybildade företag avyttras till privata intressen i länet. Den öppnar i stället, till skillnad från propositionen, även möjlighet för investmentbolaget att bilda och driva företag i statlig ägo.

Man måste nog vara totalt allergisk mot varje form av statligt ägande, om man inte kan rösta med *den* reservationen.

Inom såväl NJA som LKAB och andra av länets basindustrier finns det många människor som skulle hälsa alternativa sysselsättningar med stor tillfredsställelse. Även ur den synpunkten vore det värdefullt om riksdagen ville besluta i enlighet med reservationerna och därigenom göra det möjligt för dessa människor att ta jobb i nybildade företag utan att därför tvingas att byta arbetsgivare.

Herr talman! Jag vill än en gång yrka bifall till reservationerna 1 och 2 i näringsutskottets betänkande nr 40.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! I anslutning till det betänkande som vi nu har att behandla vill jag inledningsvis anföra att det är viktigt med hänsyn till den icke tillfredsställande industriutvecklingen i Norrbotten att den potential, som finns inom NJA, utnyttjas i så stor utsträckning som möjligt. Meningen är alltså att ett investmentbolag genom att utnyttja NJA:s resurser och utvecklingspotential skall medverka till en ny industriell utveckling i Norrbottens län. Detta har tidigare herr Håll konstaterat och jag vill gärna göra samma sak.

Som riktlinje för investmentbolagets verksamhet anges i propositionen att det skall gå in som delägare i nybildade bolag. Efter en viss tid skall ägarintresset avyttras så att medel för ny etableringsverksamhet frigöres. Industriministern framhåller mycket starkt att regeln bör vara att investmentbolaget inte skall ingå som majoritetsägare i ett nybildat bolag.

Personligen tror jag att vad han visat på är en riktig väg att vandra. Genom att vara med i själva etableringsprocessen kan bolaget ge de nystartade företagen del av sin kunskap och impulser av nytta samt ekonomisk stadga. Dock – och detta är viktigt: genom att inte ingå som majoritetsägare ges andra det yttersta ansvaret för företagets fortlevnad. Det blir alltså inte ett företag som inordnas i den statliga företagssektorn utan ett fristående företag, som så småningom förhoppningsvis skall finna andra marknader än NJA. Genom att investmentbolaget efter hand säljer sina andelar i de nystartade företagen ges också ekonomiska resurser

att fortsätta att stimulera nyetablering till gagn för såväl sysselsättning som industriell utveckling i det här länet. Inte minst vad som meddelats under de allra senaste dagarna angående de framtida negativa prognoserna för LKAB motiverar mycket väl satsningar i andra branscher och i smärre företag.

Vi har i utskottet behandlat en motion, 1976/77:1562, av utskottets ordförande herr Svanberg m. fl. Där kräver man för det första att investmentbolagets verksamhet bör omfatta hela Norrbottens län. För det andra vill man att investmentbolaget inte endast skall förvärva minoritetsandelar i nybildade bolag utan även medges rätt att ensamt äga och driva företag.

Vad gäller det första kravet föreligger inte någon skillnad mellan propositionen och motionärerna, däremot i fråga om det andra kravet. Jag vill stanna litet vid detta.

Herr talman! Styrkan i propositionens förslag är just, enligt min uppfattning, att man skall försöka få fart på nyetableringarna i Norrbotten utan att därmed öka den statliga företagssektorn. Meningen är ju att investmentbolaget skall stimulera till nyföretagande – inte konservera ett antal företag. Med detta menar jag att om socialdemokraternas förslag skulle vinna gehör skulle enda resultatet bli att vi fick ytterligare statliga företag. För att ett företag skall kunna etableras och lyckas måste det finnas rimliga chanser till vinst. Ett bra mått på detta är om enskilda personer är villiga att först dela och sedan ta ansvaret för företaget. Investmentbolaget skall sedan med i princip samma pengar kunna stimulera till ytterligare nyföretagande, så att det blir flera företag där uppe när investmentbolaget har avvecklat sina andelar.

Herr talman! Här går en mycket viktig principiell skiljelinje mellan regeringen och socialdemokraterna, och jag skulle också vilja säga mellan marknadshushållning och planhushållning.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Jag kan gärna medge, herr Hovhammar, att det ur majoritetsutlåtandet går att utläsa att man också där avser att denna verksamhet skall omfatta hela länet. I mitt tidigare anförande försökte jag att något motivera varför vi socialdemokrater anser den här punkten så viktig att vi vill ha den preciserad på det sätt som den är utformad i reservationen. Den skall ses i samband med det förhållandet att vi ändå tror på att den tidigare omnämnda utredningen skall ge besked om att det finns embryon till ny sysselsättning att hämta från den statliga företagsamheten. Då tycker vi inte att man behöver vara ängslig för att också staten i någon form äger och driver ett sådant företag.

Nu skall man, som herr Hovhammar säger, sälja dessa intressen för att få nya pengar och kunna investera. Det rör sig om den helt fantastiska summan 25 milj. kr. Om det här lyckas tror jag inte det blir några svårigheter att i fortsättningen göra satsningar av samma storleksordning och kanske större.

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investmentbolag

Det förefaller som om herr Hovhammar, och det kan jag ha förståelse för, är rädd för en utvidgad statlig företagsamhet i Norrbotten. Jag är litet bekymrad över att det också tycks vara utskottsmajoritetens uppfattning. Men i Norrbotten, herr Hovhammar, är vi inte rädda för det. Där jobbar fyra av fem industriarbetare i statlig industri, och vi har lärt oss att statlig industri kan vara effektiv. Man skall inte nödvändigtvis behöva byta arbetsgivare för att ägna sig åt andra arbeten.

Vi vill, herr Hovhammar, öppna bägge vägarna och inte stänga den ena vägen av rädsla för statlig företagsamhet.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Vi har sagt att ägarintresset efter en tid skall avyttras till förmån för ny etableringsverksamhet. Det vore enligt min mening bara värdefullt med flera medelstora företag i Norrbotten.

Jag tycker vi kan konstatera, herr Häll, att statlig företagsamhet i Norrbotten har givit alltför många negativa effekter. Dessa satsningar har kostat landets skattebetalare åtskilliga hundra miljoner kronor. Stålverk 80 var ett misslyckande, och där gällde det en mycket stor industri. Skidfabriken uppe i Haparanda var ett annat misslyckande, och där gällde det ett medelstort företag. Det är, herr Häll, fakta som ingen kan bortse ifrån. Jag vill fråga om inte bl. a. misslyckandet med den statliga skidfabriken lärt även herr Häll och hans meningsfränder att man i Norrbotten mer än hittills måste sätta sin tilltro till enskilda initiativ och enskild företagsamhet? Man bör alltså inte bara satsa på storindustri utan även mer än hittills på medelstor industri ute i bygderna.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Det vore ingen konst att räkna upp ett antal privata företag i Norrbotten som inte har lyckats särskilt väl. Men det är enligt min uppfattning inget konstruktivt med det.

Bland de exempel som skulle stämma mig till eftertanke nämnde herr Hovhammar Stålverk 80. Nu får vi väl, herr Hovhammar, ta upp en diskussion om Stålverk 80 när den frågan behandlas. Däremot fungerar, såvitt jag vet, skidfabriken i dag. Jag vet inte på vilka grunder den betecknas som ett misslyckande.

Jag tror inte det är lönt mödan att försöka övertyga herr Hovhammar. Rädslan för statliga företag är så djup, och den ideologiska övertygelsen ligger där ovanpå. Nyetableringar i Norrbotten kan enligt herr Hovhammars uppfattning inte vara annat än privata. Vi är emellertid inte ängsliga för statliga etableringar. Jag tror det vore väldigt bra om man på det viset kunde vidga sektorn. Huvuddelen av de sysselsatta finns i de tunga basindustrierna, och en väg till differentiering kan, som jag ser det, öppnas genom detta investmentbolag. Men det kommer jag förmodligen aldrig att kunna övertyga herr Hovhammar om.

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Det finns väl också enskilda företag som misslyckas, både i Norrbotten och på andra håll. Den väsentliga skillnaden är att det inte belastar skattebetalarna på samma sätt som när statlig företagsamhet misslyckas.

Vad skidfabriken i Haparanda har kostat skattebetalarna behöver vi kanske inte gå närmare in på här. Alla vet att den var ett stort misslyckande. Jag tror också att den har medverkat till att minska arbetstillfällena i skidfabriker på andra håll i vårt land.

Skillnaden, herr talman, mellan herr Hälls och mitt synsätt är att herr Häll är en stor vän av socialism och planhushållning, medan jag föredrar enskilt näringsliv byggt på marknadshushållning och fri ekonomi.

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Det är kanske att ta i att påstå att det inte drabbar skattebetalarna om ett privat företag går över styr. Det är ändå den vägen man klarar såväl löner och semesterlöner som nya jobb för de människor som förlorar sina arbeten, när de privata företagen går på öronen. Det har vi erfarenhet av. Så det påståendet var inte särskilt lyckat det heller.

Det är inte så, herr Hovhammar, att jag är doktrinär i mitt resonemang. Det borde herr Hovhammar kunna utläsa av reservationen. Om han inte har läst den bara med ena ögat – troligtvis det högra – skulle det stå klart för honom att vi egentligen öppnar en väg till, som herr Hovhammar vill stänga och som majoriteten i utskottet inte vågar pröva. Vi anser att man skall skapa nya jobb. Låt sedan arten av arbetet och andra ting spela huvudrollen när det gäller ägandet och lokaliseringen av dessa företag.

En försäljning av företagen skulle kunna innebära att en dag ingen anmäler sig såsom köpare inom länet, och det är ju där företagen skall ligga. Det vore illa, herr Hovhammar, om bara den statliga industrisektorn vore intresserad av det nya, medan herr Hovhammar och majoriteten av ideologiska skäl inte skulle kunna använda de nya uppslagen. Nej, herr Hovhammar, släpp doktrinen litet och rösta med reservationen!

Herr HOVHAMMAR (m):

Herr talman! Det handlar inte enbart om ideologi utan om praktisk erfarenhet. Jag tycker att ni som bor där uppe i Norrbotten mer än andra borde veta vad en hel del statliga satsningar har kostat. Skidfabriken är ett typiskt exempel på medelstor industri. Det är ungefär den typen av företag som skall komma i fråga när det gäller investmentbolaget. Med hänsyn till att den fabriken tillverkar enligt uppgift världens dyraste skidor, svåra att sälja, är mitt råd att vi för att skapa nya jobb – och att det är nödvändigt är herr Häll och jag överens om – bör satsa mer på enskild företagsamhet. Jag tror det vore en god investering.

Fredagen den
3 juni 1977

Ett till Norrbottens Järnverk AB knutet investimentbolag

Herr HÄLL (s):

Herr talman! Konstaterandet att vi i Norrbotten kanske vet mer och bättre än andra vad statlig industri innebär är helt riktigt, herr Hovhammar. Vi vet det, och därför är vi inte så rädda för statlig industri.

Överläggningen var härmed slutad.

M o m . 1

Utskottets hemställan bifölles.

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 1 av herr Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Häll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 3 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Häll begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 161

Nej - 150

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Svanberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Häll begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 40 punkten 3 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Svanberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Häll begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 160

Nej - 150

Avstår - 1

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Fredagen den
3 juni 1977

§ 4 Föredrogs

Skatteutskottets betänkanden

1976/77:49 med anledning av propositionen 1976/77:138 om genomförandet av den nya taxeringsorganisationen, m. m. jämte motioner

1976/77:51 med anledning av motion om vidgad skattebefrielse för handikappade ägare av motorfordon

*Ändrade tider för
allmän fastighetstaxering*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 5 Ändrade tider för allmän fastighetstaxering

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1976/77:52 med anledning av propositionen 1976/77:145 om ändrade tider för allmän fastighetstaxering jämte motioner.

Regeringen (budgetdepartementet) hade i propositionen 1976/77:145 föreslagit riksdagen att anta inom budgetdepartementet upprättat förslag till lag om tid för allmän fastighetstaxering.

I propositionen hade föreslagits att den allmänna fastighetstaxering, som enligt nuvarande regler skulle ske år 1980, i stället skulle äga rum år 1981.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:1644 av herr Palme m. fl. (s), vari hemställdes att riksdagen skulle avslå propositionen 1976/77:145, och

1976/77:1647 av herr Svensson i Malmö m. fl. (vpk) vari hemställdes

1. att riksdagen med avslag på propositionen 1976/77:145 fastställde att allmän fastighetstaxering skulle genomföras 1980 på sätt som var stadgat i kommunallagen,

2. att riksdagen som sin mening uttalade, att – till förbättrande av kommuners och landstings ekonomiska situation – de per 1975 åsatta fastighetstaxeringsvärdena generellt proportionerades upp vid 1978 års taxering motsvarande penningvärdets fall mellan 1975 och 1978.

Utskottet hemställde

1. beträffande uppskov med den allmänna fastighetstaxeringen att riksdagen med avslag på motionerna 1976/77:1644 och 1647 yrkandet 1 skulle anta det vid propositionen 1976/77:145 fogade förslaget till lag om tid för allmän fastighetstaxering,

2. beträffande uppräknings av fastighetstaxeringsvärdena vid 1978 års taxering att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1647 yrkandet 2.

Reservation hade avgivits av herrar Wärnberg, Johansson i Jönköping, Carlstein och Westberg i Hofors, fru Normark samt herrar Boström och Forslund (samtliga s) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa att riksdagen med bifall till motionerna 1976/77:1644 och 1647 yrkandet 1 skulle avslå förslaget i propositionen 1976/77:145 till lag om tid för allmän fastighetstaxering.

Herr WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Förslaget i propositionen 145 om att skjuta upp nästa allmänna fastighetstaxering med ett år till år 1981 har vi ej kunnat ställa oss bakom från socialdemokratiskt håll. Även om vi är medvetna om att den allmänna fastighetstaxeringen är resurskrävande för ansvariga myndigheter, anser vi att motiven för ett uppskov ej väger så tungt att vi kan godta uppskov.

Vi anser först och främst att ett uppskov med taxeringen i alltför stor utsträckning kommer att drabba våra kommuner. De flesta av dem är redan nu hårt pressade från ekonomisk synpunkt, och vi anser att det framlagda förslaget kommer att ytterligare förvärra deras situation. Vi är alltså i detta avseende av samma mening som Kommunförbundet gett uttryck för.

I likhet med vad statsrådet anger i propositionen är vi av den meningen att en kraftig stegring av taxeringsvärdena kan förväntas vid den kommande fastighetstaxeringen. Tillgänglig prisstatistik ger belägg för detta. En förskjutning på ett år kommer, som var och en förstår, ej att förbättra den situationen utan tvärtom. Vi får en stegring som kommer att te sig chockartad för många fastighetsägare.

För att motivera de negativa effekterna av propositionens förslag för statsrådet fram tanken om en generell uppräknings av gällande taxeringsvärden för det år uppskovet avser. Från reservanternas sida ställer vi oss skeptiska till ett sådant förfarande, med vetskap om de mycket varierande prislöshetsändringar i fastighetsvärdena som förekommer. En generell uppräknings kan befaras medföra felaktigt påförda taxeringsvärden, som från rättvisesynpunkt skulle te sig stötande för många fastighetsägare.

Herr talman! Jag vill med dessa ord yrka bifall till den socialdemokratiska reservationen som är fogad till skatteutskottets betänkande.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr SVENSSON i Malmö (vpk):

Herr talman! Timmen är sen, och jag hade kunnat förskaffa mig en massiv impopularitet genom att gå igenom alla de kontroversiella punkter som är knutna till detta ärende.

Jag hade kunnat upphålla mig vid frågan varför riksdagen låter databyråkraterna fara fram på det sätt de gör, varför vi inte skaffar oss

en långt bättre insikt och insyn i de frågor som det här gäller och som är förknippade med mycket stor medelsåtgång, och där internbyråkratiska intressen har fått härja ogenerat alltför länge och skjuta de regionala myndigheterna åt sidan.

Jag hade kunnat uppehålla mig vid varför man låter centralbyråkraterna kombinera olika datasystem på ett sådant sätt, att de kan sekretessbelägga större delar av datamaterialet än vad som normalt vore behövligt.

Jag hade kunnat uppehålla mig vid frågan varför IBM har fått en beställning på dataområdet när det gäller fastighetstaxering med den uttryckliga motiveringen att det var av tidsskäl, när det sedan visade sig att de försenat det hela.

Jag hade kunnat ställa frågan varför man talar om att datasätta uppgifter, när det sedan visar sig att man ändå inte klarar det utan manuell hjälp.

Jag hade kunnat fråga varför den dataapparatur som används här visar sig ha bara 20 % kapacitet.

Jag hade kunnat fråga varför man har gjort en sådan eminent felräkning att man kraftigt har underskattat de förluster som kommunerna kommer att vållas genom fördröjningen.

Jag hade kunnat fråga varför statsrådet Mundebo uttalar önskemål om återhållsamhet från kommunernas sida och i massmedia så starkt understryker behovet av en stram ekonomi, samtidigt som man från regeringens sida låter det här förseningsförfarandet försämra den kommunala ekonomin.

Alla dessa frågor skall vi från vpk be att få återkomma till vid ett tillfälle senare i år när riksdagsledamöterna, som nu förmodligen är trötta, åtnjuter sin sommarvila.

Jag nöjer mig därför med att yrka bifall till vpk:s motion i ärendet.

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Bakgrunden till den proposition som vi nu behandlar är en framställning från riksskatteverket, vari man hemställer att 1980 års allmänna fastighetstaxering framflyttas till 1981. Motiven till hemställan är två.

Man hänvisar dels till den stora reform som omorganisationen av taxeringen i första instans innebär och som nu skall träda i kraft vid 1979 års taxering, dels till den samordning av fastighetstaxeringen och folk- och bostadsräkningen som det tidigare har uttalats önskemål om.

Skall denna samordning kunna åstadkommas, så fordras att fastighetstaxeringen och folk- och bostadsräkningen sker samma år. Enligt nu gällande regler skulle uppgiftsinsamlandet till en fastighetstaxering 1980 ske under hösten 1979. Uppgiftsinsamlingen till folk- och bostadsräkningen skulle ske först hösten 1980.

Som både departementschefen och utskottet anfört finns det starka skäl att försöka nå den önskade samordningen. Med hänsyn såväl till detta som till den tidigare berörda omläggningen av taxeringen i första

Fredagen den
3 juni 1977

*Ändrade tider för
allmän fastighets-
taxering*

instans har utskottet tillstyrkt förslaget i propositionen.

Givet är att en framflyttning av fastighetstaxeringen ett år inte är helt problemfri. Från Kommunförbundet har påpekats den negativa effekt – ekonomiskt sett – som ett uppskov kan innebära. Inkomstbortfallet för det allmänna torde emellertid i allt väsentligt återvinnas genom att taxeringsvärdena under de återstående fyra åren av den vanliga femåriga taxeringsperioden kommer att ligga något högre. Detta beror på att stigande fastighetspriser i större utsträckning kommer att slå igenom i den prisstatistik som skall ligga till grund för fastighetstaxeringen.

Såväl i propositionen som i skatteutskottets betänkande framhålls möjligheten av att 1980 göra en viss generell uppräknings av de nuvarande taxeringsvärdena för olika typer av fastigheter i skilda delar av landet. 1976 års fastighetstaxeringskommitté behandlar denna fråga och har för avsikt att under 1978 redovisa övervägande härom.

Socialdemokraterna och vpk har i motioner yrkat avslag på propositionen, och som framgår av betänkandet har de socialdemokratiska ledamöterna i skatteutskottet reserverat sig och därmed också yrkat avslag på motionen. Vilka motiven till den socialdemokratiska reservationen är har vi hört herr Westberg i Hofors redogöra för. Det framgår klart av reservationen att man har en helt annan bedömning än riksskatteverket när det gäller de svårigheter som skulle uppstå vid en allmän fastighetstaxering samtidigt med en övergång till den nya taxeringsorganisationen i första instans. Samordningen med folk- och bostadsräkningen berörs inte i reservationen.

Samtidigt bedöms i reservationen svårigheterna som mycket stora om man skulle genomföra en generell uppräknings av taxeringsvärdena år 1980. Jag tycker inte det finns någon anledning att förstora motsättningarna i denna fråga. Såväl utskottsmajoriteten som reservanterna har pekat på både för- och nackdelar med detta uppskov. Vi inom utskottsmajoriteten har bedömt att ett uppskov av fastighetstaxeringen är motiverat med hänsyn till de skäl som redovisats i propositionen. Utskottet har också understrukit att man får överväga en generell uppräknings av taxeringsvärdena 1980, därest en tillförlitlig och rättvisande metod för en sådan åtgärd har kunnat åstadkommas.

Herr talman! Med det anförda yrkar jag bifall till utskottets hemställan.

Herr WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Jag skulle vilja säga till herr Josefson att vi ser med stor oro på kommunernas ekonomi. Vi vet att staten i dagarna förhandlar med Kommunförbundet om hur kommunerna i framtiden skall klara sin ekonomi. Jag tror att vi alla är överens om att kommunernas ekonomi inte kommer att bli bättre på många år, i varje fall om den utvecklingen vi nu har fortsätter. Nästa fastighetstaxering kommer utan tvivel att ge kommunerna ytterligare inkomster, men denna taxering förskjuts nu ett år i tiden, och det ger kommunerna ännu större bekymmer. Det har för oss varit vägledande vid ställningstagandet i denna fråga. Vi tror

att riksskatteverket skall kunna klara nästa fastighetstaxering utan att den förskjuts ett år i tiden.

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Kommunernas ekonomiska problem löses inte genom att man tillfredsställer reservanternas önskemål. Dessa problem är av mycket större omfattning. Som vi framhåller i utskottsbetänkandet kompenseras de problem som uppstår genom att man förskjuter fastighetstaxeringen ett år delvis av något högre taxeringsvärden under den återstående delen av den nuvarande femårsperioden. Vidare kommer man, såsom framhålls både i propositionen och i utskottsbetänkandet, att pröva möjligheterna att göra en generell uppräknings under år 1980. Jag tror därför inte att det finns någon anledning att förstora de eventuellt negativa verkningar som ett års uppskov skulle kunna ha.

Orsaken till skatteutskottets ställningstagande är de svårigheter som skulle uppstå och som även reservanternas pekat på om fastighetstaxeringen skall ske samtidigt som man går över till det nya systemet för taxering i första instans.

Herr WESTBERG i Hofors (s):

Herr talman! Det är tyvärr så att kommunerna behöver inkomster varje år. De flesta kommuner har inte råd att skjuta på inkomstförstärkningar. En förskjutning av nästa fastighetstaxering kommer att skapa problem för kommunerna, även om det inte rör sig om så stora pengar. Varje inkomstbortfall skapar problem för kommunerna.

Överläggningen var härmed slutad.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Wärnberg m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Westberg i Hofors begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 52 mom. 1 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Wärnberg m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Westberg i Hofors begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 159

Nej - 151

Avstår - 1

*Ändrade tider för
allmän fastighets-
taxering*

Fredagen den
3 juni 1977

*Omlokalisering av
statens bakteriolo-
giska laboratoriums
produktionsavdel-
ning*

Mom. 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 1647 av herr Svensson i Malmö m. fl. i motsvarande del, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Svensson i Malmö begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 52 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 1647 i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Svensson i Malmö begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 300
Nej – 12

§ 6 Föredrogs

Lagutskottets betänkande

1976/77:30 med anledning av propositionen 1976/77:128 med förslag till lag om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område

Utskottets hemställan bifölls.

§ 7 Omlokalisering av statens bakteriologiska laboratoriums produktionsavdelning

Föredrogs socialutskottets betänkande 1976/77:31 med anledning av motioner om omlokalisering till Umeå av statens bakteriologiska laboratoriums produktionsavdelning.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Den 20 maj i år skrev landshövdingen i Umeå ett brev till statsminister Fälldin, där han i mycket skarpa och bittra ordalag uttryckte den besvikelse som länsborna i Västerbotten känner över främst regeringens förslag att inte fullfölja omlokaliseringen av statens bakteriologiska laboratoriums produktionsavdelning till Umeå.

Redan när statsrådet Troedsson i årets budgetproposition anmälde att regeringen planerade att pröva möjligheterna att ha kvar SBL:s verksamhet i dess helhet i Stockholm reagerade samtliga de tio riksdagsmännen från Västerbotten i två riksdagsmotioner.

De fem borgerliga ledamöterna nöjde sig med ett försiktigt förslag om att den utredning som den socialdemokratiska regeringen hade tillsatt om förläggningen av SBL:s produktionsavdelning till Umeå och samspelet med Kabi – den s. k. Lönngrenska utredningen – skulle fullföljas.

Vi fem socialdemokratiska riksdagsmän ville i vår motion ha ett riksdagsbeslut om att SBL:s produktionsavdelning planenligt skulle omlokaliseras till Umeå. Bakom detta socialdemokratiska förslag låg en bitter erfarenhet av hur förhoppningar om omlokaliseringar kan grusas. Umeå kan tjäna som ett lämpligt exempel på hur omlokaliseringsförhoppningar kan försvinna i hanteringen.

I början av 1970-talet föreslog delegationen för omlokalisering av statlig verksamhet en betydande flyttning till Umeå. Dit ville man omlokalisera skogshögskolan med 295 tjänster, arbetsmedicinska institutet med 115 tjänster, kommittén för radio och TV i utbildningen (TRU) med 120 tjänster, en del av försvarets forskningsanstalt (FOA) med 350 tjänster och statens bakteriologiska laboratorium med 550 tjänster.

Totalt kunde detta ha gett Umeå 1 430 nya statliga tjänster och det unga norrländska universitetet mycket värdefulla tillskott för bl. a. forskningsverksamheten.

Av detta återstår i dag för Umeås del ungefär 28 %, eller ca 400 tjänster. Resten har försvunnit i hanteringen.

Av FOA:s 350 tjänster återstår i dag enligt planen 175. Av skogshögskolans 295 tjänster tycks det bli ca 200. Av arbetsmedicinska institutet blev det en filial i Umeå med 40 tjänster i stället för 115. TRU stannade kvar i Stockholm. Nu vill den borgerliga regeringen också stoppa flyttningen till Umeå av SBL:s produktionsavdelning, som vi efter det omfattande utredningsarbete som har gjorts i den frågan ändå räknade som vikt för Umeå.

Det är lätt att förstå den bitterhet som landshövding Lyberg gav uttryck för i sitt brev till statsminister Fälldin. Det är lätt att förstå den besvikelse man i dag känner vid Umeå universitet över att också SBL tycks gå förlorat för forskningsarbete. Det är också lätt att förstå besvikelsen som kommunalmän, landstingsmän och västerbottningar över huvud taget har gett uttryck åt den senaste tiden.

Jag anser att det finns anledning att hysa en betydande oro över det beslut vi nu skall fatta, då anledningen till beslutet tycks vara ett i en rad av jobbspöster för Norrland, som den borgerliga regeringen har bjudit på efter regeringsskiftet.

På ett drygt halvår har den utvecklingsoptimism som hade skapats i Norrland under de första sex åren av 1970-talet sakta förbytts i oro och otrygghet för landsdelens framtid. Fortsätter den Norrlandspolitik som den borgerliga regeringen har fört efter inflyttningen i kanslihuset kan vi snabbt få en återgång till 1960-talets Norrlandsproblem, med svår arbetslöshet, kraftig utflyttning och stor folkmängdsminskning. Därför ser jag denna fråga som vi nu skall avgöra om en stund som en regionalpolitiskt viktig fråga. Vi får nu två nya statliga utredningar i stället

Fredagen den
3 juni 1977

*Omlokalisering av
statens bakteriolo-
giska laboratoriums
produktionsavdel-
ning*

för det klartecken för SBL:s omlokalisering som vi hade väntat ungefär vid denna tidpunkt.

De senaste månaderna har verkligen landsdelen Norrland fått många nya utredningar och många nya arbetsgrupper, och även många försäkringar om förtur och ersättningsarbeten för projekt som uteblir. Man börjar undra om det är i det statliga utredningsmaskineriet den nya regeringen har tänkt infria centerns vallöfte om 400 000 nya jobb.

Jag kan förstå att mina partivänner i socialutskottet i det här ärendet – efter något som torde vara riksdagsrekord i antalet bordläggningar av utskottsärenden, allt tydligen för att ge den borgerliga regeringen tid att dagtinga ihop sina åsikter i denna fråga – har böjt sig för de påbudna utredningarna som regeringen serverade färdiga, när utskottet äntligen kom till beslut.

Herr talman! Jag inser det hopplösa i att i dag yrka bifall till vår motion. Jag böjer mig också för beslutet om ytterligare en utredningsperiod i frågan, men jag gör det med instämmande i landshövding Lybergs protest till regeringen för den brist på ansvar som i dag tycks utmärka statsmakternas agerande när det gäller de problem som finns i Västerbotten och andra Norrlandslän. Må utredningarna arbeta skyndsamt. Det är den enda enkla önskan som jag i dag känner anledning uttrycka.

I detta anförande instämde fru Normark, fru Hansson och herr Andersson i Lycksele (samtliga s).

Herr KARLSSON i Huskvarna (s):

Herr talman! Jag skall inte polemisera mot herr Nygren med anledning av hans påståenden. Det är nog många som har anledning att vara besvikna över regeringspolitiken, men besvikelsen inskränker sig säkerligen inte till Norrland. Det råder nog också djup oro på många andra håll i landet. Jag vill egentligen säga till herr Nygren att vi delar hans oro. Man kan mycket väl förstå att umeåborna är bekymrade över utvecklingen, och jag tycker att de har rätt att vara missbelåtna. Jag förstår också landshövding Lybergs brev till statsministern och den oro som brevet avspeglar.

Men man kan naturligtvis i ärlighetens namn säga att den här frågan har varit och är komplicerad, och därför är det givetvis riktigt att utskottet med hjälp av herr Nygrens och andra västerbottningars motioner har pressat fram ett krav på en utredning, som skall göra det möjligt för Umeå att, som vi hoppas, få en ordentlig kompensation för att SBL inte lokaliserades dit.

Jag är också personligen kritisk mot avbrytande av herr Lönngrens utredning. Men detta är ju ett avslutat kapitel, eftersom det pågår nya utredningar, som utskottet för sin del klart uttryckt att det står bakom. Jag hoppas i likhet med herr Nygren att det här arbetet skall bedrivas så skyndsamt att det blir färdigt senast om ett år, vilket också utskottet klart uttalat sig för. Då hoppas jag verkligen att det skall ges tillfälle

att kompensera Umeå för vad det nu har mistat.

Jag skulle också vilja säga några ord om lokaliteterna vid SBL. Det är klart att även SBL:s personal har anledning att vara kritisk på grund av förhållandena. Det har sannerligen inte varit några goda lokaler, varken från arbetsmiljösynpunkt eller från andra synpunkter. Med tanke på personalen finns det anledning att säga ifrån att de här utredningarna bör ske så snabbt som möjligt.

Herr talman! Jag inskränker mig till de här kommentarerna till herr Nygrens anförande. Utskottet kommer att bevaka ärendet, när det väl kommer på utskottets bord. Då hoppas jag att frågan skall kunna lösas så, att västerbottningarna och umeåborna kan vara belåtna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Fru statsrådet TROEDSSON:

Herr talman! Helt kort bara några ord med anledning av herr Nygrens inlägg. SBL har varit föremål för många och långa utredningar ända sedan början av 1960-talet. Under 1970-talet har frågan främst gällt om laboratoriet eller del av det skulle kunna lokaliseras till Umeå. Alla dessa utredningar har, som herr Karlsson i Huskvarna också erkände, medfört en osäkerhet som både i fråga om personal och lokaler påverkat verksamheten vid laboratoriet utomordentligt ogynnsamt.

Frågan om utlokalisering av SBL eller delar därav har redovisats i ett betänkande som publicerades 1975 och som därefter remissbehandlades. Jag skall i det här sammanhanget bara säga att jag har studerat remissynpunkterna mycket noga och att jag verkligen har strävat efter att helt förutsättningslöst bilda mig en uppfattning om möjligheten av en utflyttning av produktionsavdelningen. Utredningen menade att under gynnsamma omständigheter skulle en utlokalisering kunna vara helt genomförd tidigast sju år efter ett beslut av riksdagen. Jag har kommit fram till att det inte minst med hänsyn till behovet av starkt specialutbildad ledningspersonal under en lång övergångstid skulle vara utomordentligt svårt, sannolikt omöjligt, att upprätthålla en nöjaktig beredskap i fråga om för folkhushållet utomordentligt viktiga vacciner, om ett beslut om förläggning av produktionsavdelningen långt ifrån nuvarande plats skulle fattas.

Jag tänker närmast på polio- och influensavacciner, som ju främst berör barn och klena och sjukliga personer. Vi har nämligen inte någon möjlighet till en tillräcklig beredskapsupplagring av dessa vacciner för en längre övergångstid. Vi har inte heller möjlighet till import, om ett akut behov skulle uppstå.

Nya influensavirus uppkommer med jämna mellanrum – vi kan erinra oss asiaten och Hongkong- och svininfluensaepidemierna. I de situationerna har befolkningen inget immunitetsskydd, och det finns inte heller något färdigutprovat vaccin. Erfarenhetsmässigt måste i en sådan situation varje land självt skaffa fram erforderligt vaccin. Alla länder ser naturligtvis i första hand till sitt eget hus.

Fredagen den
3 juni 1977

*Omlokalisering av
statens bakteriolo-
giska laboratoriums
produktionsavdel-
ning*

Jag skulle då vilja ställa frågan: Vem är beredd, var i det här landet han eller hon än bor, att ta ansvaret i en sådan situation, om vi skulle stå utan en produktionsberedskap? Jag tror inte någon är det, om vi tänker igenom saken ordentligt.

Nu är det så att innan slutgiltig ställning tas till lokaliseringen av SBL:s produktionsavdelning måste under alla förhållanden två särskilda frågor klarläggas. Den första, som också har betydelse för dimensioneringen av produktionsavdelningen, är frågan om SBL även i framtiden skall ha importmonopol på vissa bakteriologiska preparat, vilket nu stadgas i läkemedelsförordningen. Socialstyrelsen har i en skrivelse menat att man borde häva importmonopolet. För egen del anser jag att det vore en fördel, om den kommersiella delen av SBL:s verksamhet kunde bedrivas i konkurrens. Dock måste naturligtvis hänsyn tas till den epidemiberedskap som är nödvändig såväl i fredstid som i krigstid. Denna fråga måste alltså under alla förhållanden utredas.

Den andra frågan som måste belysas innan ställning tas till lokalisering av SBL:s produktionsavdelning är om produktionsverksamheten kan bedrivas fristående från myndigheten och i bolagsform. Båda de här förutsättningarna krävs nämligen för att produktionsavdelningen skulle kunna samordnas med Kabi eller något annat läkemedelsföretag. Det finns en hel del – det vill jag gärna stryka under – som talar för att en sådan samordning skulle kunna vara fördelaktig av produktionstekniska och produktionsekonomiska skäl. Men för att kunna garantera en kontinuitet måste även då den specialutbildade personal som finns antingen följa med eller också hinna utbilda ny personal på det här området, som är beredd att arbeta på den nya orten. För att få svar på de här frågorna har ju regeringen beslutat att tillsätta en utredning, som jag räknar med skall kunna lämna ett betänkande under kommande budgetår. Resultatet av den utredningen bör tillsammans med övriga utredningar, som redan har gjorts, kunna ligga till grund för ett definitivt ställningstagande om SBL:s framtida verksamhet och lokalisering. Det bör alltså kunna ske våren 1978. Jag hoppas och tror att herr Nygrens önskan på det området – det var f. n. herr Nygrens t. o. m. enda önskan – verkligen skall kunna uppfyllas.

Det talades också om en rädsla från Umeås sida för en återgång till 1960-talets avfolkningspolitik för Norrland. Jag tror att jag – utan att ha blivit ombedd om det – kan ge herr Nygren det löftet att den socialdemokratiska politiken inte kommer att upprepas.

Jag skulle också för ordningens skull vilja erinra om att riksdagen inte har fattat något som helst beslut om att SBL eller någon del därav skulle flyttas till Umeå. Riksdagen har däremot sagt att den förutsätter att frågan om SBL:s lokalisering på nytt föreläggs riksdagen oavsett det resultat som utredningsarbetet leder fram till.

För den händelse att beslutet skulle bli att SBL:s produktionsavdelning inte skall flyttas till Umeå är det utomordentligt viktigt – också det vill jag stryka under – att Umeåregionen får ett tillskott av jämförbara

sysselsättningseffekter. Detta har hela tiden varit med i regeringens planeringsarbete, och det aviserades också samtidigt med att den förnyade inställningen till SBL:s förläggning lades fram i budgetpropositionen. För att ge förslag till etablering som kan ge motsvarande sysselsättning har regeringen också beslutat att tillsätta en utredningsman. Avsikten är att den utredningen skall vara klar innan beslut om SBL:s lokalisering fattas.

Herr NYGREN (s):

Herr talman! Jag kan ge statsrådet rätt i att omlokaliseringar alltid är besvärliga. Det gav väl inte minst prövningen av delegationens förslag bevis för. Man fick plocka bort en del – man kunde sjösätta en del. SBL hade vissa förtjänster som omlokaliseringsobjekt, därför att SBL hade ett akut nybyggnadsbehov.

När statsrådet nu för in tidsfaktorn i sin argument för att låta SBL stanna kvar i Stockholm blir jag en aning förvånad, kanske mest därför att statsrådet genom sitt agerande ytterligare har förhalat SBL-frågan minst ett år. Nu skall man ju på nytt sätta sig ned och utreda. Det är få frågor angående omlokalisering som blivit så grundligt utredda som SBL-frågan.

Man bygger inte långsammare i Umeå än i Stockholm, och man skulle säkert ha klarat av denna byggnation inom den skisserade tiden, om man bara hade fått det klartecken som man räknat med.

Statsrådet sade att min enda önskan var att utredningsarbetet skulle gå snabbt. När det har gått så långt att en utredning redan är tillsatt kan jag inte uttrycka en önskan att man samtidigt skall fatta beslut om omlokalisering. Regeringen har försatt riksdagen i den situationen att riksdagen egentligen inte har annat att göra än att acceptera de utredningar som nu är på gång.

Sedan bara en kort kommentar. Statsrådet sade att vi aldrig skall komma tillbaka till 1960-talets socialdemokratiska regionalpolitik. Det var i slutet av 1960-talet som grunden lades till den utveckling som kom att innebära att utflyttning, folkmängdsminskning och arbetslöshet i Norrland förbyttes i en snabbt ökad sysselsättningsgrad, en inflyttning som översteg utflyttningen och en betydande folkmängdsökning fram till 1976. Men det jag är orolig för, statsrådet Troedsson, är att den utvecklingen håller på att brytas – beroende på att vi har fått fler sysselsättningsproblem i Västerbotten på ett halvår än jag minns att vi över huvud taget hade på 1960-talet.

Fru statsrådet TROEDSSON:

Herr talman! Först vill jag bara säga att det var herr Nygren själv som sade att det var en enda önskan som han önskade få uppfylld – och jag vågade garantera att den skulle bli uppfylld. Då tycker jag att herr Nygren borde vara ganska glad.

Vidare var det herr Nygren själv som talade om 1960-talet, som han aldrig ville ha tillbaka. Och jag lovade att vi skulle göra allt vad vi kunde

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

*Omlokalisering av
statens bakteriolo-
giska laboratoriums
produktionsavdel-
ning*

Fredagen den.
3 juni 1977

*Anslag till konsu-
mentverket, m. m.*

för att det inte skulle bli liknande förhållanden.

Sedan vill jag bara säga till herr Nygren att tidsfaktorn för en nybyggnation definitivt inte var det avgörande för mitt ställningstagande. Jag hoppas att det framgick mycket klart av mitt anförande att det som var helt avgörande var möjligheten till tillfredsställande produktionskapacitet under denna långa period – innan produktionen skulle kunna vara i gång på den nya orten med tillräckligt med kvalificerad personal. Men jag vill lika klart stryka under att det ställningstagande som regeringen har gjort inte innebär ett slutgiltigt ställningstagande till var SBL:s produktionsavdelning skall ligga. Den Lönnngrenska utredningen arbetade inte särskilt snabbt – i varje fall hade inte experterna varit samman kallade någon gång under tiden fram till jul. Och jag skulle vilja be herr Nygren att fundera litet på vad som skulle ha hänt för Umeås vidkommande om den utredningen hade kommit fram till att det var omöjligt just av beredskapsskäl – just därför att man måste kunna upprätthålla en löpande produktion – att förflytta SBL:s produktionsavdelning till Umeå. Då hade ju Umeå fått stå där med tomma händer utan att ha någon ersättningssysselsättning av motsvarande storlek.

Hur utgången än blir har Umeå här en garanti för att man skall få en sysselsättningsökning av den omfattning som motsvarar SBL:s produktionsavdelning.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 8 Anslag till konsumentverket, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1976/77:44 med anledning av propositionen 1976/77:100 i vad avser vissa anslag inom handelsdepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålls gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 8 (Exportfrämjande åtgärder)

Regeringen hade i propositionen 1976/77:100 bilaga 14 (handelsdepartementet) under punkten B 3 (s. 29–31) föreslagit riksdagen att till Exportfrämjande åtgärder för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 19 556 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:160 av herr Lorentzon i Kramfors m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga om åtgärder för att få till stånd ett svenskt mäss- och utställningsfartyg i enlighet med vad som anförts i motionen.

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Anslag till konsumentverket, m. m.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen till Exportfrämjande åtgärder för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 19 556 000 kr.,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:160.

Punkten 17 (Statens pris- och kartellnämnd)

Regeringen hade under punkten D 3 (s. 42–44) föreslagit riksdagen att till Statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 20 186 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:66 av herr Werner m. fl. (vpk), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhänga att den gav pris- och kartellnämnden sådana instruktioner och resurser att ett prisstopp effektivt kunde övervakas.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. med bifall till regeringens förslag till Statens pris- och kartellnämnd för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 20 186 000 kr.,
2. avslå motionen 1976/77:66 om resurser för prisövervakning.

Punkten 18 (Konsumentverket: Förvaltningskostnader)

Regeringen hade under punkten D 4 (s. 45–47) föreslagit riksdagen att till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 31 350 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:858 av herr Blomkvist m. fl. (s) och

1976/77:1258 av herr Svanberg m. fl. (s), såvitt avsåg hemställan att riksdagen skulle

1. anta av motionärerna framlagt förslag till lag om kommunal planering av varuförsörjningen,
2. hos regeringen anhänga om förslag till ändringar i byggnadslagstiftningen, som innebar att intentionerna med varuförsörjningsplaneringen kunde förverkligas,
3. hos regeringen begära att frågan om inrättande av ett centralt butiksregister utreddes,
5. besluta att en distributionsnämnd knuten till konsumentverket skulle inrättas,
6. a) till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 1 200 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 32 550 000 kr.

Fredagen den
3 juni 1977

*Anslag till konsu-
mentverket, m. m.*

Utskottet hemställde

1. beträffande lag om kommunal planering av varuförsörjningen att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1258 yrkandet 1,
2. beträffande ändringar i byggnadslagstiftningen att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1258 yrkandet 2,
3. beträffande utredning om ett centralt butiksregister att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1258 yrkandet 3,
4. beträffande distributionsnämnd vid konsumentverket att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1258 yrkandet 5,
5. beträffande anslag till konsumentverket för förvaltningskostnader att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:1258 yrkandet 6 a till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 31 350 000 kr.,
6. beträffande ytterligare förstärkning av konsumentverkets resurser att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:858.

Följande fem reservationer hade avgivits av herrar Svanberg, Bengtsson i Landskrona och Blomkvist, fru Hansson samt herrar Högström, Jonsson i Husum och Sivert Andersson i Stockholm (samtliga s):

1. beträffande lag om kommunal planering av varuförsörjningen, vari reservanterna ansett att utskottet under 1 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 1 skulle anta i motionen framlagt förslag till lag om kommunal planering av varuförsörjningen,
2. beträffande ändringar i byggnadslagstiftningen, vari reservanterna ansett att utskottet under 2 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 2 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,
3. beträffande utredning om ett centralt butiksregister, vari reservanterna ansett att utskottet under 3 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 3 hos regeringen begärde utredning i enlighet med vad reservanterna anförde,
4. beträffande distributionsnämnd vid konsumentverket, vari reservanterna ansett att utskottet under 4 bort hemställa
att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 5 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde,
5. beträffande anslag till konsumentverket för förvaltningskostnader, vari reservanterna ansett att utskottet under 5 bort hemställa
att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 6 a till Konsumentverket: Förvaltningskostnader för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 32 550 000 kr.

Punkten 19 (Konsumentverket: Forskning m. m.)

Regeringen hade under punkten D 5 (s. 47 f.) föreslagit riksdagen att till Konsumentverket: Forskning m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett reservationsanslag av 2 052 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:1258 av herr Svanberg m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 6 b) hemställts att riksdagen till Konsumentverket: Forskning m. m. för budgetåret 1977/78 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 300 000 kr. förhöjt reservationsanslag av 2 352 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:1258 yrkandet 6 b till Konsumentverket: Forskning m. m. för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 2 052 000 kr.

Reservation hade avgivits

6. av herrar Svanberg, Bengtsson i Landskrona och Blomkvist, fru Hansson samt herrar Högström, Jonsson i Husum och Sivert Andersson i Stockholm (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 6 b till Konsumentverket: Forskning m. m. för budgetåret 1977/78 anvisade ett reservationsanslag av 2 352 000 kr.

Punkten 21 (Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m.)

Regeringen hade under punkten D 7 (s. 49) föreslagit riksdagen att

1. till Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.,

2. medge att kreditgaranti för lån till anskaffning av varulager under budgetåret 1977/78 beviljades intill ett belopp av 2 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1976/77:1257 av herr Rämgård m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla om ändring av kungörelse om statligt stöd till kommersiell service i glesbygd i enlighet med de i motionen angivna riktlinjerna: a) slopande av de geografiska begränsningarna av glesbygdstödet, b) översyn och förenkling av reglerna för kommersiell service i glesbygd, och

1976/77:1258 av herr Svanberg m. fl. (s), såvitt avsåg hemställa

4. att riksdagen godkände

a) de riktlinjer för statsbidrag till hemsändning och driftstöd som angavs i motionen,

b) att investeringsstöd kunde utgå i hela landet,

6. c) att riksdagen till Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m. för budgetåret 1977/78 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 1 000 000 kr. förhöjt förslagsanslag av 3 500 000 kr., varvid anslaget gavs benämningen Bidrag till kommersiell service.

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Anslag till konsumentverket, m. m.

Fredagen den
3 juni 1977

*Anslag till konsu-
mentverket, m. m.*

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. avslå

a) motionen 1976/77:1257,

b) motionen 1976/77:1258 yrkandet 4,

2. med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:1258 yrkandet 6 c till Bidrag till kommersiell service i glesbygd m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 2 500 000 kr.,

3. med bifall till regeringens förslag medge att kreditgaranti för lån till anskaffning av varulager under budgetåret 1977/78 beviljades intill ett belopp av 2 000 000 kr.

Reservation hade avgivits

7. av herrar Svanberg, Bengtsson i Landskrona och Blomkvist, fru Hansson samt herrar Högström, Jonsson i Husum och Sivert Andersson i Stockholm (samtliga s) som ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen skulle

1. med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 4 och med anledning av motionen 1976/77:1257 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört om riktlinjer för stöd till kommersiell service,

2. med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 6 c till Bidrag till kommersiell service för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 3 500 000 kr.,

3. med bifall till regeringens förslag medge att kreditgaranti för lån till anskaffning av varulager under budgetåret 1977/78 beviljades intill ett belopp av 2 000 000 kr.

Punkten 22 (Patent- och registreringsverket)

Regeringen hade under punkten E I (s. 51–62) föreslagit riksdagen att till Patent- och registreringsverket för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 60 074 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:1247 av herr Lidgard (m), vari hemställts att riksdagen hos regeringen skulle anhålla att utlokaliseringsbeslutet avseende patent- och registreringsverkets bodelagsavdelning omprövades samt att de förslag en sådan prövning kunde föranleda förelades riksdagen.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen med bifall till regeringens förslag till Patent- och registreringsverket för budgetåret 1977/78 anvisade ett förslagsanslag av 60 074 000 kr.,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1976/77:1247.

Reservation hade avgivits

8. av herrar Hovhammar (m) och Svensson i Skara (m) som ansett

att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1976/77:1247 som sin mening gav regeringen till kända vad reservanterna anför.

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Punkten 24 (Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd)

Regeringen hade under punkten V:8 (s. 65) föreslagit riksdagen att till Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd för budgetåret 1977/78 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

Anslag till konsumentverket, m. m.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1976/77:1258 av herr Svanberg m. fl. (s), vari såvitt nu var i fråga (yrkandet 6 d) hemställts, att riksdagen till Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd för budgetåret 1977/78 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 2 500 000 kr. förhöjt investeringsanslag av 5 500 000 kr., varvid anslaget gavs benämningen Lån till investeringar för kommersiell service.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1976/77:1258 yrkandet 6 d till Lån till investeringar för kommersiell service i glesbygd för budgetåret 1977/78 anvisade ett investeringsanslag av 3 000 000 kr.

Reservation hade avgivits

9. av herrar Svanberg, Bengtsson i Landskrona, Blomkvist, Wååg, Högrström, Jonsson i Husum och Sivert Andersson i Stockholm (samtliga s) som ansett att utskottet – under förutsättning av bifall till reservationen nr 7 – bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1976/77:1258 yrkandet 6 d till Lån till investeringar för kommersiell service för budgetåret 1977/78 anvisade ett investeringsanslag av 5 500 000 kr.

Herr BLOMKVIST (s):

Herr talman! Även om jag just nu känner det så att jag avser att hålla mitt anförande inom den tidsram som jag har angett tar jag mig ändå friheten att önska ledamöterna en vilsam sommar så snart som möjligt.

Herr talman! Jag skall börja mitt anförande med att citera de tre första meningarna i reservationen 1 vid näringsutskottets betänkande nr 44:

”Den socialdemokratiska regeringens insatser på konsumentpolitikens område präglades av en aktiv reformvilja. Tillsättandet av distributionsutredningen var ett uttryck för detta. Sedan distributionsutredningen år 1975 avslutade sitt arbete var det den dåvarande regeringens avsikt att utredningens förslag – efter remissbehandling och fortsatt beredning – skulle förverkligas så snart som möjligt.”

I en intressant artikel i tidningen Köpmannen konstaterar utrednings-

Fredagen den
3 juni 1977

Anslag till konsumentverket, m. m.

sekreteraren i Industriförbundet Kerstin Gylling bl. a. följande.

De senaste tio åren har varit händelserika om man ser till antalet nya och förändrade lagar och institutioner på det konsumentpolitiska området. Här är några milstolpar:

1967–1971 konsumentutredningen med dess omdiskuterade lägesrapport,

1968 allmänna reklamationsnämnden,

1971 konsumentombudsmannen, marknadsdomstolen, marknadsföringslagen, avtalsvillkorlagen, hemförsäljningslagen,

1972 livsmedelsverket, livsmedelslagen,

1973 konsumentverket, lagen om hälso- och miljöfarliga varor,

1974 konsumentköplagen,

1975 beslut om utbyggd kommunal konsumentverksamhet,

1976 sammanslagning av konsumentverket och konsumentombudsmannen, nya marknadsföringslagen.

Som framgår av Gyllings sammanställning har utvecklingen gått snabbt på det konsumentpolitiska området under de snart gångna tio åren. Jag är helt övertygad om att ett fortsatt socialdemokratiskt regeringsinnehav med säkerhet kunde medfört fortsatt reformarbete på konsumentpolitikens område, och vid detta riksmöte skulle det ha lagts en proposition på grundval av distributionsutredningens betänkande.

Som vi känner till var utredningens uppgift att granska följderna för hushållen av den strukturomvandling som pågår inom detaljhandeln, i första hand dagligvaruhandeln. Dessutom skulle utredningen bedöma om samhällsåtgärder behövs för att tillgodose rimliga konsumentönskemål om exempelvis närhetsservice och även ange formerna för sådana insatser. Den har gjort en betydande kartläggning av handelns struktur och utveckling. Den har granskat hushållens inköpsproblem och då funnit att många hushåll fått alltmer otillfredsställande inköpsmöjligheter på grund av nedläggningar av butiker. Det är framför allt mot denna bakgrund som utredningen har kommit fram till den uppfattningen, att samhället måste vidta åtgärder för att hejda en utveckling mot utpräglad storbutiksstruktur.

Utredningens betänkande har remissbehandlats, och beredningen i departementet startade sitt arbete förra året. Men i årets budgetproposition sägs inget om detta arbete. Enligt vår mening kunde detta tyda på att den borgerliga regeringen inte avsåg att lägga fram någon proposition rörande distributionsfrågorna vid innevarande riksmöte. Utvecklingen efter den allmänna motionstiden har väl bekräftat att det var en riktig bedömning som gjordes vid den tidpunkten.

Handelsministern uttalade dock i februari månad i år, att man arbetade för att lägga fram en proposition före sommaren. Utskottsmajoriteten anser, att eftersom en proposition kan väntas under den närmaste framtiden är det naturligt att skjuta på ställningstagandet i motionen – i de delar som inte direkt berör anslagsgivningen – till hösten. Reservenarna kan i nuvarande läge inte acceptera en sådan ordning. Vi kan inte non-

chalera de förslag som lagts fram i motionen 1976/77:1258.

Motionen tar upp behovet av ökade samhällsinsatser inom varudistributionen, och den utgår till stor del från de förslag som distributionsutredningen har lagt fram.

Enligt utredningen är det särskilt de människor som är beroende av att ha dagligvarubutik nära bostaden som har fått ökade svårigheter att ordna sin varuförsörjning. Det gäller främst de äldre men också de människor som har dåliga resurser i olika avseenden, exempelvis de rörelsehindrade, och det gäller för stora delar av glesbygdsbefolkningen.

En fortsatt koncentration av butiksnätet medför att allt större hushållsgrupper kommer i en situation som i stort sett liknar glesbygdsbefolkningens. Därför är det angeläget att öka samhällets inflytande över distributionen. Distributionsutredningens förslag har självfallet också varit utgångspunkten för motionärernas och reservanternas förslag.

Till utskottets betänkande har fogats flera reservationer från de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet.

Den första reservationen tar upp förslag till lag om kommunal planering av varuförsörjningsplan. Enligt vår uppfattning är kommunal varuförsörjningsplanering en så angelägen åtgärd att kommunerna i lag bör åläggas att upprätta varuförsörjningsplaner. De bör visa hur väl dagens butiksbestånd tillgodoser hushållens servicebehov och ange kommunens målsättning vad gäller nuvarande och framtida serviceutbud. Samtidigt kommer det att föreligga behov av en samordning av varuförsörjningsplaneringen med annan kommunal planering, inte minst när det gäller trafikförsörjningsplaner. De kommunala konsumentorganens kunskaper och kontakter med enskilda konsumenter, löntagarorganisationer och andra folkrörelser bör tas till vara i samband med detta planeringsarbete.

Den andra reservationen understryker betydelsen av att kommunerna har tillräckliga medel till sitt förfogande för att kunna förverkliga intentionerna i sina varuförsörjningsplaner. Det har konstaterats att det f. n. är oklart om byggnadslagstiftningen är ett tillräckligt medel för kommunerna. Den frågan bör nu närmare prövas. Enligt vår mening bör byggnadslagstiftningen utvecklas så, att den kan bli ett effektivt medel för att kommunerna skall kunna uppnå varuförsörjningsplanernas intentioner.

I den tredje reservationen påpekas angelägenheten av att kommunerna i sitt planeringsarbete har tillgång till olika fakta om butikerna. Distributionsutredningen föreslog att statens pris- och kartellnämnd bygger upp ett centralt butiksregister ur vilket kommunerna kan hämta olika fakta. I sitt remissyttrande framhöll konsumentverket att register som förts inom olika myndigheter bör kunna samordnas i större utsträckning för att sänka samhällets kostnader och förenkla uppgiftslämnandet och att frågan bör utredas utifrån dessa utgångspunkter. Reservanterna har anslutit sig till detta förslag.

Den fjärde reservationen tar upp distributionsutredningens förslag om inrättandet av en särskild nämnd. Denna nämnd skall göra samlade be-

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Anslag till konsumentverket, m. m.

Fredagen den
3 juni 1977

Anslag till konsumentverket, m. m.

dömningar av utvecklingen inom distributionen och ge vägledning och råd i skilda sammanhang. Den bör ha en allsidig sammansättning och verkligen fylla en funktion som forum för samråd mellan olika organ på central nivå och fortlöpande utveckla de statliga stödåtgärderna.

Reservationerna nr 5 och 6 tar upp anslagsbelopp till konsumentverket. I dessa sammanhang skall då särskilt betonas vikten av att undersökningar rörande hushållens situation och beteende vidareutvecklas, att de handikappades inköpsproblem studeras och att forskning bedrivs kring nya typer av närhetsbutiker samt förbättrade inköpssystem. För att kunna skapa förutsättningar till ett sådant betydelsefullt konsumentpolitiskt arbete föreslås en sammanlagd ökning av dessa båda anslag med 1,5 milj. kr.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationerna 1, 2, 3, 4, 5 och 6.

Herr talman! Närings- och lokaliseringspolitiken har hitintills i huvudsak dominerat intresset när det gällt hur avfolkningsproblemen skulle lösas. Men för att kunna behålla en rimlig kommersiell service i glesbygd har man under senare år sökt att utveckla olika former av glesbygdssöd. Erfarenheterna av försöksverksamheten kan bedömas som mycket goda. Omkring 7 500 hushåll, innefattande drygt 20 000 konsumenter, gör i dag regelbundet sina inköp i de butiker som beviljats stödåtgärder på detaljhandels område.

I motionen 1976/77:1258 påpekas, att det är angeläget att kommunerna i sin varuförsörjningsplanering anger inom vilka områden det kan finnas behov av hemsändningsservice och på vilket sätt hemsändningen lämpligen skall kunna bedrivas. Där reses också krav på att statsbidrag för hemsändning skall kunna utgå till alla kommuner och även anpassas till regler som gäller för lokal landsbygdstrafik, dvs. 75 % av kommunens kostnader för bidrag inom det inre stödområdet och 50 % inom landet i övrigt.

Distributionsutredningen uttalade, att statligt driftstöd skulle kunna utgå till dagligvarubutikerna. Enligt vår mening är detta förslag alltför begränsat. Ett driftstöd om 2 % av butikens omsättning bör vara en utgångspunkt vid prövningar av ansökningar om stöd. Om en sökande kan motivera ett högre belopp, skall det finnas goda möjligheter att även bifalla en sådan framställan. Detta stöd bör införas på försök under en treårsperiod. Det finns starka skäl som talar för att det skall tillämpas mycket generöst och ges en sådan konstruktion, att det kan bli verkningsfullt även för omsättningsmässigt små butiker.

Det finns anledning att räkna med att våra förslag under punkterna 21 och 24 skulle kunna lösa varuförsörjningen för allt större hushållsgrupper i hela landets glesbygdsområden.

Jag yrkar bifall till reservationerna 7 och 9.

Herr talman! Näringsutskottets socialdemokrater har den uppfattningen att det som nu föreslagits i motionen och reservationerna är en god grundval för konkreta samhällsåtgärder inom distributionsområdet i syfte

att förbättra stödet till de äldre och till människor med dåliga resurser i olika avseenden, t. ex. rörelsehindrade och stora delar av glesbygdsbefolkningen.

Herr LORENTZON i Kramfors (vpk):

Herr talman! I det betänkande från näringsutskottet som nu behandlas förekommer två motioner från vpk: nr 66, som är en partimotion, och motion nr 160 av några enskilda vpk-ledamöter.

I motion nr 66 föreslås att riksdagen hos regeringen hemställer att den ger pris- och kartellnämnden sådana instruktioner och resurser att ett prisstopp effektivt kan övervakas.

Näringsutskottet avstyrker motionen med hänvisning till att den väckts i anslutning till motionen 1976/77:52, i vilken begärdes att prisstoppet skulle utvidgas till att gälla alla dagligvaror och som avslogs av riksdagen i början av året.

Vilken är då finansutskottets motivering för detta avslag som näringsutskottet hänvisar till? I finansutskottets betänkande 1976/77:10, som det i detta fall gäller, innebär motiveringen för avslag att ett dylikt yrkande avslogs av en bred majoritet vid förra årets höstriksdag samt att motionärerna inte anför några nya argument i frågan.

Näringsutskottets begäran om nya argument från vpk för vårt yrkande är egentligen rätt försynt i tider med en omfattande inflation och prisökningar undan för undan, som framför allt drabbar de många med de små inkomsterna.

Motiveringen för yrkandet i vpk-motionen, som skrevs under allmänna motionstiden i januari i år, har i dag en betydligt starkare relief efter alla prisökningarna än någon gång under de år då vpk motionerat i denna fråga.

Med de senaste prispåslagen beräknas prisökningarna på dagligvarorna ha stigit med omkring 15 % under de senaste tolv månaderna. Fr. o. m. 1 juni höjdes momsen med 2,53 % och hävdades prisstoppet, varvid priserna steg med närmare 5 %. Om en månad blir det ytterligare prisökningar utöver momsen på vad som i dagligt tal betecknas som basvaror, dvs. ost, smör, mjölk, mjöl, kött, fläsk och charkuterivaror. Då slår nämligen det nya jordbruksavtalet igenom.

Enligt den senaste uppgörelsen får jordbruket 680 milj. kr. i subventioner utöver de 3,6 miljarder kronor som jordbruket tidigare erhållit i subventioner. Hur mycket den senaste uppgörelsen kommer att kosta konsumenten vet ännu ingen.

Regeringen skall nämligen under den närmaste månaden avgöra hur mycket av denna kostnadsökning som skall betalas ur statskassan. Enligt uppgifter, som varit synliga i pressen de senaste dagarna, tippas det exempelvis att priset på mjölken kommer att stiga med 10 öre per liter för konsumenten. Vi har alltså att emotse ytterligare prisökningar inom den närmaste tiden utöver de kraftiga prisökningar som redan skett.

I samtliga tidningar som jag haft möjlighet att ta del av är man, oavsett

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Anslag till konsumentverket, m. m.

Fredagen den
3 juni 1977

*Anslag till konsu-
mentverket, m. m.*

politisk kulör, överens om att dessa kraftiga prisökningar framför allt slår mot människor med små inkomster. Det är människor som måste använda den största delen av sina inkomster till livsmedel och andra dagligvaror. Dessa stora grupper av människor är för sin dagliga försörjning beroende av att priserna hålls nere. De ständiga prisökningarna försämrar ytterligare deras tidigare låga levnadsstandard.

Den allmänna prisregleringslag som tillkom den 21 december 1972 innebar att vissa varor, främst baslivsmedel, har varit prisstoppade. Andra varor har man varit skyldig att förhandsanmäla prisstegringar på. Priserna har dock stigit även på de prisstoppade varorna. En rad dispenser har nämligen beviljats för prishöjningar.

Tillämpningen av prisregleringslagen har varit otillräcklig. Prisstegringarna på dagligvaror har varit oacceptabla, då de främst drabbar de inkomstgrupper som måste använda en stor del av sina inkomster till livsmedel och dagligvaror.

Vpk menar att det skulle vara av stor betydelse för lönearbetarna och alla med låga inkomster att prisstoppet utvidgades att gälla alla dagligvaror. Men det räcker inte med detta. Därför har vi i motionen 66 föreslagit att pris- och kartellnämnden ges sådana instruktioner och resurser att ett prisstopp effektivt kan övervakas.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen 66.

Motionen 1976/77:160 gäller en helt annan fråga, nämligen åtgärder för att få till stånd ett svenskt mäss- och utställningsfartyg. Det gäller här framför allt att ge de mindre och medelstora företagen möjligheter att göra sina produkter kända i utlandet så att företagen på ett bättre sätt än hittills varit fallet får möjligheter till en mer omfattande export. Dylika strävanden ligger helt i linje med den självklara uppgiften att öka sysselsättningen och rycka upp de mindre och medelstora företagen ur det svåra sysselsättningsläge som de befinner sig i.

För de svenska multinationella företagen föreligger inga svårigheter att marknadsföra sina produkter. Här saknas inte de ekonomiska tillgångarna. Svårigheterna gäller de mindre och medelstora företagens möjligheter att få ett verkligt fotfäste på utlandsmarknaden.

I vår motion hänvisar vi till att örlogsfartyget Älvsnabben vid sina långresor i viss mån utnyttjas för att göra reklam för Sverige och dess näringsliv. Men med sitt knappa utrymme utgör Älvsnabbens långresor och parties ombord i olika hamnar knappast den bästa formen för goodwill åt svenska varor och svenska företag.

Utskottet tycks i sitt betänkande vara enigt om att detta slag av reklam knappast är det bästa. Utskottet meddelar vidare att olika fartyg vid skilda tillfällen har använts för utställningar ombord i olika delar av världen. Men då dessa fartyg har varit lastfartyg i reguljär fraktrafik, har det uppstått svårigheter. Enligt utskottet har alltså flytande utställningar prövats i mindre skala. Om det gjorts någon egentlig utvärdering av dessa flytande utställningar framgår inte av utskottsbetänkandet.

I vår motion menar vi att det skulle vara fördelaktigt om dylika resor

kunde ordnas med ett 'mäss- och utställningsfartyg av sådan storlek att det gav möjligheter för en representativ utställning av vad framför allt landets mindre och medelstora företag kan bjuda köpare i utlandet. Hit hör produkter från den svenska manuella glasindustrin, svenska möbler, svenska textilier och svenska trähus, för att nu nämna några produkter som här skulle kunna vara aktuella. Landets varvsindustri, som i dag kämpar med stora sysselsättningssvårigheter och där lagerbyggnad är aktuell, borde ges möjligheter att bygga ett dylikt mäss- och utställningsfartyg.

I sitt betänkande säger utskottet att en modern marknadsföring förutsätter en långsiktig planering och en noggrann analys av marknaden och produkternas marknadsförutsättningar. Detta kan man i och för sig vara överens om. Men när skall denna långsiktiga planering och noggranna analys av marknaden och av de svenska produkternas marknadsförutsättningar starta? Det framgår inte av utskottsbetänkandet.

Enligt betänkandet anser näringsutskottet sig inte ha skäl att föreslå riksdagen att göra en framställning till regeringen med anledning av vår motion. Skälet är, för att citera utskottet, att "något förslag om ett mässfartyg som motionärerna har tänkt sig har exportrådet inte fört fram". Att exportrådet inte handlat kan inte få vara avgörande för utskottets ställningstagande. Utskottet borde ju ha en mening i frågan.

Herr talman! Jag yrkar bifall också till motionen 160.

Herr Blomkvist började sitt inlägg här med att citera ur reservationen 1. Jag skulle vilja säga några ord om den reservationen, framför allt beträffande motiveringen. Vi från vpk kommer att stödja de socialdemokratiska reservationerna, dock inte motiveringarna och framför allt inte den motivering som finns i reservationen 1. Om ni har utskottets betänkande framför er kan ni själva se att den andas mycket av skryt och självförgudning. Jag vill här ta ett litet citat:

"Den socialdemokratiska regeringens insatser på konsumentpolitikens område präglades av en aktiv reformvilja."

Jag kan inte ansluta mig till en sådan skrivning. Den är nämligen inte sanningsenlig. Och tillåt mig att anföra ett enda exempel, även om det ligger några år tillbaka i tiden. Det gäller ett icke genomfört socialdemokratiskt förslag om momshöjning.

Den 21 april 1972 lade den socialdemokratiska regeringen fram en proposition i vilken det föreslogs en provisorisk omläggning av den statliga skatten, innebärande lättnader för inkomsttagare i alla inkomstlagen upp till 100 000 kr. Samtidigt föreslogs en höjning av barnbidragen med 120 kr. per år. Intressant i sammanhanget var, att enligt regeringsförslaget skulle åtgärderna finansieras med en höjning av mervärdesskatten och vissa punktskatter.

På den tiden ansåg man på socialdemokratiskt håll att momsens framför allt drabbade de besuttna i samhället, alltså de som konsumerade gåslever och annan lyxmat. Vi känner alla till de argument som då användes. I dag har socialdemokraterna som bekant ändrat uppfattning på den punk-

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Anslag till konsumentverket, m. m.

Fredagen den
3 juni 1977

*Anslag till konsu-
mentverket, m. m.*

ten och är nu motståndare till en höjning av momsen. Man använder nu samma argument som hela tiden har framförts av vpk, men som socialdemokraterna då fnyste åt, nämligen att momsen främst drabbar de lågavlönade grupperna i samhället.

Den gången, alltså 1972, kunde socialdemokraterna emellertid inte genomföra en höjning av momsen, eftersom de inte ensamma hade den parlamentariska styrkan. Man var beroende av vpk. Och vpk var motståndare till en höjning av momsen. De borgerliga var vid det tillfället av taktiska skäl motståndare till momshöjningen. I dag har de borgerliga bytt fot och uppfattning. Nu driver de den socialdemokratiska linjen från 1972, och socialdemokraterna driver i dag den borgerliga linjen från 1972. Det talas om att man inte populariserar demokratin och det svenska parlamentet, men tänk efter: När sådant som vi här talar om kan förekomma, vem är det då som inte populariserar demokratin och parlamentet?

Skatteutskottet motsatte sig förslaget om momshöjning 1972, därför att utskottet visste var vpk stod. Och utskottet föreslog i stället att höja arbetsgivaravgiften, vilket låg i linje med vpk:s uppfattning. Detta blev också riksdagens beslut den gången. Mot denna bakgrund citerar alltså herr Blomkvist i dag med nöje och tillfredsställelse – efter vad jag förstår – det som nu skrivs i motiveringen till den socialdemokratiska reservationen 1. Jag citerar det igen:

”Den socialdemokratiska regeringens insatser på konsumentpolitikens område präglades av en aktiv reformvilja.”

Är inte detta något skrytsamt? Är det sanningsenligt? Det som den socialdemokratiska regeringen den gången föreslog skulle, sades det, vara en reform för låginkomsttagarna, men det var en reform med negativa förtecken. Den gagnade inte alls de lågavlönade. Och när man känner till den bakgrunden, hur kan man då i dag lägga fram en reservation med en motivering formulerad på det sätt som jag här har citerat? Det är mycket, mycket underligt!

Herr talman! Jag upprepar alltså att vi är överens om yrkandena i reservationerna; dock inte om motiveringen.

Herr BLOMKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Det vi nu har kommit in på är frågan om momshöjningen. de reformer som socialdemokratin i början av 1960-talet genomförde, den nu aktuella diskussionen om det ekonomiska läget och de förslag i olika avseenden som den socialdemokratiska riksdagsgruppen i år har fört fram. Men detta är ju frågor som har diskuterats för några timmar sedan. Jag tror att kammarens ledamöter förstår att det efter den ekonomiska debatt som redan så intensivt har förts här i kammaren skulle vara ganska onödigt att återigen presentera de ståndpunkter som de olika partierna har i dessa frågor. Därför skall jag inte fortsätta den debatten nu, utan vi kan återkomma till den vid ett annat tillfälle.

Men låt mig ändå säga, herr Lorentzon i Kramfors, att det jag har

sagt här är sannerligen inget skryt. Det är fakta, herr Lorentzon! När jag pekade på de milstolpar som man har anledning att lägga märke till när det gäller den socialdemokratiska konsumentpolitiken under de senaste åren, så innebar det sannerligen inget skryt, utan det visade på en mycket stor aktivitet inom det socialdemokratiska partiet när det gäller de konsumentpolitiska frågorna.

Jag vill än en gång beklaga, herr Lorentzon, att vi nu inte har möjlighet att fortsätta denna verksamhet. Men vi räknar med att vi så snart som möjligt skall komma tillbaka, och då kommer herr Lorentzon att få uppleva en förnyad aktivitet inom det konsumentpolitiska området.

Herr LORENTZON i Kramfors (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt som herr Blomkvist säger att det har varit omfattande debatter om de här frågorna. Men vpk-gruppen eller någon annan grupp kan ju inte veta när de olika motionerna tas upp i denna riksdag. Vår motion kom upp på dagordningen i dag, och vi tar oss givetvis friheten att tala för den.

Sedan är det ju så att jag egentligen inte ville debattera detta med herr Blomkvist – jag vill hellre ha en debatt med borgarna. Men när herr Blomkvist sätter fram hakan som han gjorde alldeles nyss, då är det självklart att man måste vara beredd att ta upp det som framförs till debatt. Och det var vad jag gjorde.

Sedan vill jag säga att det är anmärkningsvärt att herr Blomkvist inte med ett ord berör den konkreta frågeställning det här gäller utan orerar om något helt annat. Jag har citerat ur er reservation och ur er motivering, och jag anser att det är skryt i den reservationen. Jag kan inte göra annat när ni har skrivit reservationen på det sättet. Men det jag citerade har herr Blomkvist inte berört.

Herr BLOMKVIST (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill bara säga till herr Lorentzon i Kramfors att det vi skriver i den första reservationen hör samman med vår principiella inställning till konsumentpolitiken. Vår reservation har en säker förankring i verkligheten.

Herr LORENTZON i Kramfors (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag har citerat er skrivning, och jag har gått tillbaka till år 1972 och pekat på hur ni handlade den gången. Med hänvisning till det vidhåller jag att er skrivning är skryt. Och det skrytet är onödigt! Det finns ingen anledning att skriva en reservation på det sätt som ni gör. Det skadar den gemensamma saken!

På förslag av herr talmannen beslöt kammaren att uppskjuta den fortsatta överläggningen om detta betänkande samt behandlingen av på föredragningslistan återstående utskottsbetänkanden till morgondagens sammanträde.

Fredagen den
3 juni 1977

*Om villkoren för
övertagande av
bostadslån vid
försäljning av
småhus*

*Om de regionalpoli-
tiska medlens
framtida utform-
ning*

§ 9 Om villkoren för övertagande av bostadslån vid försäljning av småhus

Fru statsrådet FRIGGEBO erhöll ordet för att besvara herr *Jonssons* i Husum (s) den 25 maj anmälda fråga, 1976/77:480, och anförde:

Herr talman! Herr Jonsson i Husum har frågat mig om jag anser att 20 % överkostnader vid försäljning av nybyggda småhus är acceptabla och om jag har för avsikt att ta initiativ som syftar till större återhållsamhet vid godkännande av överkostnader vid försäljning av småhus.

Med överkostnader avses i frågan skillnaden mellan försäljningspris och pantvärde.

F. n. gäller bl. a. följande för prövning av försäljningspriset när statligt belånade småhus säljs av låntagaren. Om ett gruppbyggt småhus säljs inom två år från det att den som fick slutligt lånebeslut köpte huset, får bostadslånet övertas bara om priset är godtagbart med hänsyn till produktionskostnaden för huset med tillägg för försäljningskostnader, förbättringar och allmän ökning av byggnadskostnaderna.

Säljs sådant småhus eller småhus med ett lånebeslut redan innan lånet har betalats ut gäller att lånebeslutet återkallas. I samband med frågan om lån till den nya ägaren prövas sedan om försäljningspriset är godtagbart i förhållande till pantvärdet.

Riksdagen har nyligen begärt en förutsättningslös översyn av bl. a. kommunernas befogenheter att motverka spekulativa inslag i småhusbyggandet. Bostadsstyrelsen har fått i uppdrag att göra denna översyn och att komma med förslag till åtgärder som översynen kan föranleda.

Jag vill avslutningsvis säga att det konkreta ärende som herr Jonsson torde syfta på i sin fråga f. n. är föremål för prövning inom regeringskansliet.

Herr JONSSON i Husum (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet Friggebo för svaret. Jag är tacksam för det besked jag har fått och för att statsrådet tillmötesgått vad jag var ute efter: att få en översyn av frågan.

Jag kan bara säga: Lycka till!

Överläggningen var härmed slutad.

§ 10 Om de regionalpolitiska medlens framtida utformning

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr *Johanssons* i Arvika (s) den 17 maj anmälda fråga, 1976/77:463, och anförde:

Herr talman! Herr Johansson i Arvika har frågat mig om vilka åtgärder som skall anvisas i stället för dem som försenas med anledning av att propositionen om de regionalpolitiska medlens utformning läggs fram för riksdagen först år 1979.

Jag har redan tidigare här i kammaren beklagat att sysselsättningsutredningen inte funnit det möjligt att presentera ett delbetänkande om regionalpolitiken enligt de ursprungliga planerna. Utredningen kommer att redovisa sina regionalpolitiska överväganden i samband med slutbetänkandet i september 1978. Sysselsättningsutredningen beräknas alltså bli färdig i sådan tid att en regionalpolitisk proposition kan föreläggas riksdagen under våren 1979.

Sysselsättningsutredningens arbete är av central betydelse för regionalpolitikens framtida utformning. Det pågår emellertid också annat intensivt arbete inom och utom regeringskansliet i syfte att utveckla en mera offensiv regionalpolitik. Genom en utbyggd länsplanering får vi bättre möjligheter att påverka den regionala utvecklingen. Den offentliga verksamheten inom olika samhällssektorer bör förmås att spela en större roll i regionalpolitiken. Ett regionalpolitiskt råd har inrättats för att ge tyngd åt de regionalpolitiska frågorna. Den regionalpolitiska stödverksamheten bedrivs med oförminskad kraft. I det sammanhanget vill jag peka på den möjlighet som vi nu prövar att temporärt utvidga den s. k. grå zonen till enstaka kommuner i södra Sverige.

Den medelsram för regionalpolitiskt stöd som riksdagen beslutade om år 1973 gäller t. o. m. budgetåret 1977/78. I avvaktan på sysselsättningsutredningens förslag återkommer jag senare till riksdagen med förslag om finansiering av den regionalpolitiska stödverksamheten för budgetåret 1978/79.

Utöver de regionalpolitiska insatserna står även andra medel till vårt förfogande för att behandla sysselsättnings- och strukturproblem i olika regioner. Jag kan erinra om t. ex. de industri- och sysselsättningsstimulerande åtgärder som riksdagen nyligen har beslutat om. Det arbete som pågår för att komma till rätta med problemen inom stålindustrin kan anföras som exempel på hur regeringen aktivt arbetar för att åstadkomma lösningar på strukturproblem som tar hänsyn även till de regionalpolitiska förhållandena. Den ändrade tidsplanen för sysselsättningsutredningens arbete förhindrar således inte regeringen att vidta aktiva insatser inom regionalpolitiken och sysselsättningspolitiken med hjälp av de instrument som nu står till förfogande.

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till att jag har ställt frågan är att vi socialdemokratiska riksdagsmän från Värmland under den allmänna motionstiden väckte en motion, i vilken vi redovisade en del av de näringspolitiska och sysselsättningspolitiska problem som vi har i vårt län. Dessa problem accentuerades ytterligare i samband med specialstålsutredningen. Av utredningen framgick att Värmland var ett av de län som skulle kunna komma att drabbas hårdast, om utredningens förutsägelser besannades.

Detta skapar en stor oro för framtiden för berörda orter och enskilda

Fredagen den
3 juni 1977

*Om de regionalpoli-
tiska medlens
framtida utform-
ning*

i vårt län. Vi hade förväntningar på att vi när vår motion behandlades skulle få besked om utformningen av de regionalpolitiska medlen för vårt läns vidkommande i den nu rådande situationen. Arbetsmarknadsutskottets betänkande över motionen stillade delvis vår oro. Utskottet framhöll att regeringen skulle komma att lägga fram en proposition angående de regionalpolitiska medlens utformning under år 1978. Därmed skulle kanske våra krav på snara åtgärder kunna tillgodoses. Men dagen innan vår motion behandlades här i kammaren meddelade industriministern att propositionen skulle bli försenad på grund av att sysselsättningsutredningen hade blivit försenad.

Detta har ökat vår oro, och jag vet att man inom andra län med liknande bekymmer hyser samma oro som vi.

Jag måste, herr industriminister, uttrycka min och andras förvåning över det dåliga samband som tycks ha funnits mellan arbetsmarknadsutskottet och industriministern. Utskottsordföranden svarade mig i debatten här i kammaren att utskottet hade skrivit sitt betänkande med utgångspunkt i vad som står i propositionen 211, som riksdagen antog i december 1976. Några ändringar i tidsplanen för de regionalpolitiska åtgärderna hade utskottet inte fått kännedom om. Jag skulle vilja fråga industriministern: Vad har industriministern för kommentar att göra till detta?

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag förstår att herr Johansson i Arvika är orolig, eftersom han tydligen delar min uppfattning att den gamla regeringens regionalpolitik inte alls förslår med de anspråk på insatser i regionalpolitiskt avseende som vi har i dag. Jag förstår alltså att man tycker att den regionalpolitik som hittills bedrivits är klart otillräcklig i den situation som Värmland och andra likartade regioner nu befinner sig i. Jag kan samtidigt försäkra herr Johansson i Arvika att vi successivt vidtar åtgärder för att komma in i ett skede med en offensiv regionalpolitik.

Vi har redan vidtagit en rad åtgärder. Det regionalpolitiska rådet har börjat sin verksamhet för att centralt samordna insatserna. Vi har gett klara direktiv till länsstyrelserna beträffande utvärderingen av Länsplanering 74. Vi har aktivt gripit oss an med de speciella glesbygdsproblemen. Vi är också beredda att se till att resurser i tillräcklig omfattning anvisas för de direkta lokaliseringspolitiska insatserna.

Det finns alltså ingen anledning till oro, herr Johansson i Arvika, för att den nuvarande regeringen inte med all kraft skulle gripa sig an med de regionalpolitiska frågorna i Värmland. Jag vill hänvisa till vad som redan gjorts i form av insatser. Jag tänker på Stålfors, aktiviteten som nu drivs i Norra Ny och andra likartade insatser för att klara de aktuella sysselsättningsproblemen. Och de åtgärderna skall fullföljas.

Jag vill sedan säga att förseningen av sysselsättningsutredningen är beklaglig, men vi har inte kunnat råda över det – regeringspartierna har inte ens majoritet i utredningen. Vi är tvungna att acceptera att utred-

ningen till följd av uppdragets omfattning har framhållit att det behövs ytterligare tid, och att betänkandet inte kan lämnas förrän hösten 1978 och att det sålunda blir nödvändigt att dröja med den regionalpolitiska propositionen till 1979. Men, herr Johansson i Arvika, vi skall som sagt, successivt trappa upp våra möjligheter att bedriva en aktiv regional politik i avvaktan på den propositionen.

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! Jag fick väl inget direkt svar på min fråga vad det berodde på att arbetsmarknadsutskottet gav ett utlåtande över vår motion av den innebörd som jag redovisade. Men det kanske industriministern kan återkomma till.

När det gäller de regionalpolitiska insatserna har jag för min del större tilltro till den tidigare regeringens kvaliteter på det här området. Det var ju från den sidan man började ta tag i de strukturproblem som förekommer i det här landet och undan för undan förstärka sysselsättningen, bl. a. i vårt län.

Nu är inte jag ute efter att man på något sätt skall försöka hetsa fram sysselsättningsutredningen – den skall ha arbetsro så att den så småningom kommer med konkreta och bra åtgärder för hela det här landet. Men jag hoppas att industriministern nu när han gett sina utfästelser om stöd exempelvis är medveten om att det i Värmland f. n. finns dubbelt så många varsel om driftinskränkningar som under föregående år, att 95 företag mot 21 under förra året hade varslat om nedläggning, att det under första kvartalet fanns 4 700 arbetslösa redovisade men 986 lediga jobb, att det förutom problemen inom stålindustrin även finns nära förestående sysselsättningsproblem inom skogsindustrin och att det av de 56,2 miljoner som vi under innevarande år fått i lokaliseringsstöd till Värmland endast har blivit 108 fler jobb i länet.

Jag menar att utfästelserna och löftena om att allt skall lösa sig är bra men att vi gärna vill se att de innebär någonting konkret. Löften är bra, men det är jobb vi vill ha.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Det är ju inte min sak att svara för arbetsmarknadsutskottet och dess skrivningar. Jag föreställer mig att den här informationen beträffande förseningen i sysselsättningsutredningen inte nått fram till utskottet och att det är orsaken till den skrivning som skett.

Det finns en motsägelse i herr Johanssons i Arvika argumentering som är anmärkningsvärd och som vi måste klara ut här i kväll. Herr Johansson säger att han har större tilltro till den gamla regeringens intentioner när det gäller regionalpolitiken, men samtidigt är han missnöjd med att de reformer vi ämnar föreslå dröjer och att den nya regionalpolitiken inte har kunnat framläggas i utredningens regi enligt tidtabellen.

Herr Johansson i Arvika får bestämma sig om han är missnöjd med de nuvarande regionalpolitiska handlingslinjerna eller inte. Det finns en

Fredagen den
3 juni 1977

*Om de regionalpoli-
tiska medlens
framtida utform-
ning*

motsägelse i det här resonemanget som inte är riktigt välgrundad. Jag skulle vilja påstå att det stora problemet i Värmland i dag – förutom att vissa orter har ett ensidigt näringsliv – är den debatt som försiggår på sina håll i Värmland och som misstänkliggör de intentioner och strävanden att lösa problemen som vi har i nuvarande regering. Vi är beredda – det har vi visat, ta fallet Storfors – att satsa alla tänkbara resurser för att slå vakt om sysselsättningen. Men den debatt som har förts där och som också har förekommit här i kammaren har bara varit ägnad att skapa tvivel om möjligheterna att finna samförstånd för att säkra sysselsättningen. Det beklagar jag, herr Johansson.

Herr JOHANSSON i Arvika (s): .

Herr talman! Den debatt vi för i Värmland i dag angående sysselsättningen förs på det planet att den sammankopplas med de strukturproblem som finns i landet i dag. Sysselsättningsproblemen i vårt län är inte konjunkturbetingade – de är strukturbetingade. Det gör att problemen exempelvis inom stålindustrin, skogsindustrin och varvsindustrin således är sammanhängande med den situation som råder på andra orter i landet.

Min tilltro till regeringen är inte större än många människors i landet, vilket har redovisats i opinionsmätningar som har publicerats i dag. Ni har i och för sig inte tagit fram några nya medel på detta område, utan ni jobbar med samma medel som den socialdemokratiska regeringen. Jag förstår att ni inte har kunnat åstadkomma någonting annat – jag har inte krävt det heller. Men när man gör alla dessa utfästelser, när man hänger upp utredning efter utredning på att man skall lösa detta genom den regionalpolitiska utformningen i framtiden, får man också vara beredd på att vi ställer krav på åtgärder från regeringens sida.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Får jag till slut till herr Johansson i Arvika säga att detta vittnar om att han över huvud taget inte har följt med vad som har skett inom regionalpolitiken inom de senaste månaderna. Här har dock utfärdats direktiv till länsstyrelserna om utvärdering av länsplanering 1974, som pekar i riktning mot en väsentlig aktivering av de regionalpolitiska insatserna. Vi har tillsatt ett regionalpolitiskt råd, vi har tillsatt en glesbygdsdelegation och vi har trappat upp ambitionerna och insatserna inom dessa områden. Vi har gått ut med speciellt riktade insatser på en rad orter av en modell som inte har tillämpats förut, och vi har över huvud taget medverkat till en väsentlig upptrappning av ambitionerna inom regionalpolitiken. Det borde herr Johansson ha noterat, om han verkligen följt med vad som hänt på detta område.

Herr JOHANSSON i Arvika (s):

Herr talman! Herr industriministern kan lita på att jag har följt med i dessa frågor. Jag har varit ordförande i den fackliga rörelsens

länsplaneringsgrupp och jag sitter i länsstyrelsen i Värmland, så jag tror att jag vet det mesta om detta.

Vad ni från den nuvarande regeringens sida har gjort är egentligen att effektuera slutsatserna av länsplaneringsarbetet. Det hade självfallet den gamla regeringen också fått finna sig i att göra. Jag tror att man kanske hade använt andra grepp för att exempelvis gå in snabbare i frågor som berör ägarförhållanden och annat inom t. ex. stålindustrin. Men jag skall inte lägga fram någon hypotes om det.

Jag vill ändå påvisa att när herr Åsling säger att han skall lösa problemen i Värmland måste han vara medveten om att det föreligger ett starkt tryck, exempelvis i norra Värmland där det finns ett flertal industrier som den gamla regeringen skapade i sysselsättningsfrämjande syfte. Det behövs där i dag 22–23 milj. kr. för att upprätthålla den nuvarande basen för sysselsättningen. Det fordras för länet i dess helhet stora insatser om man över huvud taget skall ligga kvar på den bas som fanns när man i kommuner, organisationer och länsstyrelser gjorde länsplaneringsunderlaget 1974.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 11 Om åtgärder för att trygga sysselsättningen på Bohus-Malmön

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Svartbergs (s) den 24 maj anmälda fråga, 1976/77:476, till herr arbetsmarknadsministern, och anförde:

Herr talman! Herr Svartberg har frågat arbetsmarknadsministern vad regeringen avser göra för att rädda Bohus-Malmön. Frågan har överlämnats till mig för att jag skall besvara den.

Som framgår av frågan har varsel utfärdats för ca 50 anställda inom stenhuggerier i norra Bohuslän, bl. a. på Bohus-Malmön i Sotenäs kommun. Regeringen är medveten om sysselsättningsproblemen i norra Bohuslän och är beredd att pröva varje förslag som kan medföra en förbättrad sysselsättningssituation i regionen. I ett fall som detta kan t. ex. lokaliseringsskott utgå. Självklart kommer också de arbetsmarknadspolitiska instrumenten att användas.

Herr SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret på min fråga. Jag ställde frågan till arbetsmarknadsministern, eftersom jag trodde att det är han som handlägger arbetsmarknadsfrågorna i regeringen. Enligt min bedömning är nämligen det här en arbetsmarknadspolitisk fråga.

Gatstens- och kantstensindustrin befinner sig i en kris. De tre företag som producerar gat- och kantsten har nu så stora lager och så liten avsättning att risken för nedläggning av företagen är stor. I Bohuslän gäller

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen på Bohus-
Malmön*

Fredagen den
3 juni 1977

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen på Bohus-
Malmön*

det Kullgrens Enka AB och Bohusläns Kooperativa Stenindustri med bortåt hundratalet anställda.

Jag har ställt min fråga om Bohus-Malmön. Det innebär inte att jag bortser från problemen på de andra orterna, men på Bohus-Malmön ställs problemet på sin spets. Där gäller det 40 jobb, och det är i princip de jobb som finns på ön förutom servicearbeten. De 470 invånarna kämpar för sin och samhällets existens. De vill inte att ön skall bli en ren sommarö. De vill ha en året om levande ö, de vill ha en levande skärgård. Bohus-Malmön ligger inom den som riksintresse förklarade obrutna kusten mellan Brofjorden och den norska gränsen. Invånarna har rätt att ställa krav på samhällets stöd, bl. a. på grund av de restriktioner som gäller för området.

När jag studerar svaret finner jag att herr Åsling säger att regeringen är beredd att pröva varje förslag som kan medföra en förbättring av sysselsättningssituationen inom regionen. När Lennart Nilsson i Uddevalla och jag resonerade med Per Ahlmark för en tid sedan om de här problemen använde denne nästan samma formulering. Han sade att regeringen var beredd att pröva varje seriöst förslag.

I det sammanhanget vill jag peka på att Sveriges stenindustriförbund har uppvaktat regeringen och bett att den skall uppdra åt vägverket att inköpa 100 000 löpmeter granitkantsten årligen under tre år, dvs. halva produktionen.

Man har också framhållit att kommunernas intresse för granitkantsten skulle kunna stimuleras genom en justering av beräkningsgrunden för statsbidraget. I dag får kommunerna statsbidrag, beräknade på betongkantsten. Om granitkantsten finge ingå i beräkningsunderlaget, skulle kommunernas intresse för inköp säkert öka, eftersom den högre inköpskostnaden uppvägs av den väsentligt lägre underhållskostnaden.

Här finns det alltså ett seriöst förslag, ja, egentligen två: dels vägverkets, dels kommunernas. Vad gör då regeringen? Det vill jag gärna fråga industriministern.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Vi är alltså medvetna om det problem som herr Svartberg tagit upp. Som herr Svartberg torde vara underrättad om har vi också haft överläggningar med kommunerna i norra Bohuslän, och i det sammanhanget har den här speciella frågan varit uppe till behandling. Regeringen kan självfallet inte påverka kommunernas upphandling. Vi har ställt ett anslag till förfogande för kommunernas upphandling av kantsten, men kommunernas val av kantsten kan regeringen alltså inte påverka.

Arbetsmarknadsdepartementet har tagit kontakt med vägverket för att undersöka statens behov och möjligheterna att medverka i en upphandling av kantsten. Om resultaten av förhandlingarna har jag för dagen ingenting att meddela. Överläggningarna pågår. Frågan om möjligheterna

att göra de ändringar i bidragsunderlaget som herr Svartberg talar om kommer också att tas upp vid dessa överläggningar.

Herr SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag tackar för de kompletterande uppgifterna. Jag har också haft en direktkontakt med generaldirektör Olhede i statens vägverk. Vi socialdemokrater på Bohusbanken gjorde en uppvaktning hos honom i dag, och den är en följd av en informell kontakt som jag hade förra veckan med kommunikationsminister Turesson. Han hänvisade då till generaldirektören, och som en följd av det tog vi den här kontakten.

Vägverkets generaldirektör förklarade för oss att han är positivt inställd till inköp av granitkantsten, men han deklarerade också klart att vägverket saknar medel för ändamålet. Arbetsmarknadspolitiska medel måste alltså ställas till förfogande, och där har regeringen möjlighet att gripa in.

Sedan noterar jag med tacksamhet att industriministern är beredd att ompröva statsbidragsbestämmelserna när det gäller kommunernas inköp. Inköpskostnaden är högre för granitkantsten, men man får igen pengarna på grund av betydligt lägre underhållskostnader. Det är bara det att kommunernas ekonomi är så ansträngd i dag att de inte tar den högre inköpskostnaden.

Jag har också gjort mig underrättad om att av kostnaden för granitkantsten är 70 % lönekostnader och lönebikostnader. En statlig insats här ger alltså direkt utslag i en tryggad sysselsättning för stenhuggarna i Bohuslän.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag förstår mycket väl att generaldirektören i vägverket var intresserad av att gå de uppvaktande riksdagsmännen till mötes. Det vore ju underligt om inte generaldirektörer vore det. Den intressanta frågan är emellertid om man inom den ram som står till förfogande för arbetsmarknadspolitiska åtgärder kan hitta ett anslag för att också realisera planerna.

Det är därför arbetsmarknadsdepartementet har gått in i överläggningar med vägverket – arbetsmarknadspolitiska insatser ligger ju inom det departementets ansvarsområde – och resultatet kommer väl så småningom att visa sig.

Beträffande bidragsunderlaget finns det, som jag sade, anledning att ta upp en granskning och en överläggning. Vad resultatet kan bli får framtiden utvisa.

Herr SVARTBERG (s):

Herr talman! Jag vill inte vara elak mot herr Åsling, som jag uppfattar som en snäll och vänlig och hjälpsam människa, men jag är litet förvånad över svårigheterna inom regeringen att samordna de här frågorna.

Förra veckan ställde Evert Svensson i Kungälv en fråga till arbets-

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

*Om åtgärder för att
trygga sysselsätt-
ningen på Bohus-
Malmön*

Fredagen den
3 juni 1977

Om sammansättningen av delegationen för behandling av sysselsättningsproblemen i västregionen

marknadsministern om sysselsättningen i norra Bohuslän – det gällde då insatser för ombyggnad av E 6. Kommunikationsministern svarade och kunde i en replik konstatera att det som behövdes var arbetsmarknadspolitiska åtgärder. Då sade Evert Svensson: Ja, det var därför jag frågade arbetsmarknadsministern. Nu gör industriministern samma konstaterande, att det är arbetsmarknadsdepartementet som handlägger frågorna, och jag säger: Det var just därför jag ställde frågan till arbetsmarknadsministern.

Jag är emellertid tacksam för att frågan förs vidare. Förhoppningen är alltså att det blir ett positivt resultat för stenhuggarna i Bohuslän. Vi tål inte fler smällar i en kommun exempelvis som Sotenäs, där i dag 31 % av befolkningen är pensionärer.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Herr Svartberg får faktiskt ursäkta mig om jag påpekar att den omständigheten att jag svarar är en följd av herr Svartbergs formulering av frågan. Huvudmomentet i frågan bedömdes nämligen vara av regionalpolitisk karaktär, och eftersom jag är huvudansvarig för regionalpolitiken ankom det på mig att svara på frågan. Att det sedan finns problem när det gäller kantstenstillverkningen är i och för sig en viktig sak i sammanhanget men kanske en detalj av det hela. Tack vare det goda samarbetet i den nya regeringen har jag också åtagit mig att svara för arbetsmarknadsdepartementets åtgärder i detta sammanhang och har alltså kunnat meddela att överläggningen pågår.

Herr SVARTBERG (s):

Herr talman! Då tackar jag än en gång, för eftersom det är industriministern som svarat på frågan förstår jag att han lägger tonvikten vid de regionalpolitiska aspekterna. I svaret talas det ju om lokaliseringsstöd m. m., och då är vi på rätt väg. Då gäller det inte bara att trygga de 40 jobben i Bohus-Malmön och de övriga i Bohuslän utan också att skapa nya. Det tackar jag alldeles särskilt för.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 12 Om sammansättningen av delegationen för behandling av sysselsättningsproblemen i västregionen

Herr industriministern ÅSLING erhöll ordet för att besvara herr Sörensons (s) den 26 maj anmälda fråga, 1976/77:492, och anförde:

Herr talman! Herr Sörenson har frågat mig om jag avser att tillföra Göteborgsdelegationen sakkunniga på utbildnings- och forskningsområdet.

Som framgår av Göteborgsdelegationens direktiv har den ett brett arbetsfält när det gäller att behandla sysselsättningsproblemen i Göteborgs-

regionen. Delegationen skall förutom de nu aktuella sysselsättningsproblemen också behandla samhällsplaneringsfrågor av betydelse för sysselsättningen i regionen. Delegationen och den arbetsgrupp som knutits till den består därför av företrädare för länsstyrelser och andra länsorgan, kommuner, fackliga organisationer och näringsliv.

Om delegationen i sitt arbete bl. a. med det s. k. Lindholmenprojektet har behov av ytterligare expertis utöver den som hittills har förordnats utgår jag ifrån att delegationen i sedvanlig ordning aktualiserar denna fråga.

Herr SÖRENSON (s):

Herr talman! Jag tackar industriministern för svaret.

Jag ställde frågan, närmast därför att jag uppfattade en del oklarheter i de olika turer som föregått behandlingen av det material om bl. a. den varvskris som vi tog ställning till förut i dag.

I regeringens kommittédirektiv sägs t. ex. att man uppmärksammat att "i jämförelse med övriga storstadsregioner är andelen yrkesverksamma kvinnor och andelen sysselsatta med längre utbildning liten". Detta om den Göteborgsregion som delegationen skall sysselsätta sig med. Uppdraget gäller, såvitt jag förstår, enligt direktiven också Uddevallaregionen i Bohuslän. Det står också att i delegationen skall ingå högst åtta personer. När jag sedan läser pressekreterarens bulletin ser jag att de åtta personerna blivit sexton, men det får kanske tolkas så att dessa sexton är både de åtta i delegationen och de nio som skall tillföras delegationen som en särskild arbetsgrupp.

Jag har framför mig en skrivning om sexton män som skall arbeta med sysselsättnings- och näringspolitiska uppgifter i en region med undersysselsättning på kvinnosidan och betydande utbildningsproblem, och jag frågar mig hur regeringen lyckats undvika att få med någon enda kvinna trots alla utfästelser i jämställdhetsfrågan. Men jag ser att det har varit möjligt – jag har ju papper på det. Inte heller finns det någon representant för Uddevallaregionen i delegationen. Men Uddevallaregionen ingår väl i uppdraget? I varje fall säger näringsutskottet i sitt betänkande nr 53 att utskottet vill påpeka att Uddevallaregionen omfattas av Göteborgsdelegationens uppdrag och att delegationen med förtur skall angripa de frågor som har samband med de omedelbara sysselsättningsproblemen.

Lika knepigt är det med det som min fråga ursprungligen gällde, dvs. att man i både delegationen och arbetsgruppen undviker att ha med någon från utbildningssidan. Det har också gått! Nu hör jag av industriministern att han är beredd att förstärka delegationen med sakkunniga, och jag tolkar svaret så att industriministern avser att ge delegationen hjälp med utbildningssakkunniga.

Kan det, herr industriminister, också gälla förstärkning med avseende på Uddevallaregionen, som tydligen också – såvitt jag förstår – ingår i uppdraget?

Nr 150

Fredagen den
3 juni 1977

Om sammansättningen av delegationen för behandling av sysselsättningsproblemen i västregionen

Fredagen den
3 juni 1977

Om sammansättningen av delegationen för behandling av sysselsättningsproblemen i västregionen

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Beträffande Uddevallaregionens representation kan jag säga att det får bli en sak för Göteborgsdelegationen att själv bedöma hur den med hänsyn till arbetet vill förstärka representationen och tillgången till expertis.

Jag är den förste att beklaga att man fått en markant kompakt maskulin församling. Jag måste samtidigt upplysa herr Sörenson om att Göteborgsdelegationens ledamöter har nominerats av de berörda: av länsmyndigheterna, av kommunen och fackföreningsrörelsen – och sammansättningen är en illustration till hur representationen i dessa organisationer och institutioner i dag ser ut. När dessa myndigheter, organisationer och institutioner skulle försöka skapa ett representativt urval har de alltså nominerat enbart män! Det är beklagligt, men felet är inte regeringens.

Herr SÖRENSON (s):

Herr talman! Det kan i och för sig vara en förklaring som industriministern ger. Det är industriministern som har att lägga sista handen vid det hela och ta ansvaret för delegationens sammansättning. Det finns trots allt fortfarande en möjlighet för industriministern att gå in och reparera den faute som har gjorts i sammanhanget. Det sägs ju i direktiven att det skall vara åtta i delegationen och nio i arbetsgruppen. Jag har bara 16 namn. Det kan alltså sättas till ytterligare ett namn, så att man får 17, delegationen och arbetsgruppen sammantagna. Det sjuttonde namnet skulle då kunna vara någon som täcker alla begreppen: en utbildningssakkunnig som är kvinna och samtidigt representerar Uddevallaregionen. Det är bara ett litet tips till industriministern.

Herr industriministern ÅSLING:

Herr talman! Jag är tacksam för det tipset och jag kan försäkra herr Sörenson att jag är beredd att medverka till att förstärka Göteborgsdelegationen i den riktningen med experter – och även ledamöter. Men initiativet måste nu komma från Göteborgsdelegationen själv. Herr Sörenson kan möjligen hjälpa mig att bilda opinion i Göteborg för en mer förutsättningslös representation i framtiden.

Överläggningen var härmed slutad.

§ 13 Herr talmannen meddelade att skatteutskottets betänkande nr 54 och finansutskottets betänkanden nr 34–38, som denna dag bordlagts första gången, i nu angiven ordning skulle sättas sist på föredragningslistan för morgondagens sammanträde.

§ 14 Kammarén åtskildes kl. 23.53.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert